

Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya

Jordi Matas Dalmases

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

**ELS ALTS CÀRRECS: POLÍTICA I ADMINISTRACIÓ
A LA GENERALITAT DE CATALUNYA**

Jordi Matas Dalmases

Quadre 7**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE GOVERNACIÓ (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Joan Vidal i Gayolà (8-5-80 / 24-6-82)	Francesc Lliset i Borrell (13-5-80 / 5-4-81)
Macià Alavedra i Moner (24-8-82 / 9-5-86)	Josep Margalef i Meler (13-4-81 / 17-6-86)
Agustí Bassols i Parés (9-5-86 / 4-7-88)	Núria de Gispert i Català (17-6-86 / 27-7-88)
Josep Gomis i Martí (4-7-88 / 22-12-92)	Immaculada Folch i Bonafont (27-7-88 / 28-4-92)
	Manuel Feu i Manso (11-5-92 / 27-1-93)
M. Eugènia Cuenca i Valero (22-12-92)	Marisa Florensa i Palau (27-1-93)

Quadre 8**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT D'ECONOMIA I FINANCES (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Ramon Trias i Fargas (8-5-80 / 16-11-82)	Florià Ibar i Concha (10-4-81 / 23-6-83)
Jordi Planasderunt i Gubert (16-11-82 / 8-6-83)	
Josep Maria Cullerell i Nadal (8-6-83 / 23-4-87)	J. M. Basáñez Villaluenga (23-6-83 / 23-4-87)
J. M. Basáñez Villaluenga (23-4-87 / 23-4-88)	Josep Servat i Rodríguez (15-5-87 / 25-8-88)
Ramon Trias i Fargas (23-4-88 / 22-10-89)	Manuel Feu i Manso (25-8-88 / 4-4-89)
	Enric Arderiu i Gras (4-4-89)
Macià Alavedra i Moner (24-10-89)	

Quadre 9**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Joan Guitart i Agell (8-5-80 / 4-7-88)	Francesc Noy i Ferré (13-5-80 / 13-9-82) M. Eugènia Cuenca i Valero (13-9-82 / 9-5-86) Carme Laura Gil i Miró (9-5-86 / 17-6-86) Josep Margalef i Meler (17-6-86 / 1-8-88)
Josep Laporte i Salas (4-7-88 / 22-12-92)	Josep Grifoll i Guasch (1-8-88 / 11-1-93)
Joan Maria Pujals i Vallvé (22-12-92)	Antoni Gelonch i Viladegut (11-1-93)

Quadre 10**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE CULTURA (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Max Cahner i Garcia (8-5-80 / 18-6-84)	Lluís de Carreras i Serra (23-6-80 / 20-9-84)
Joan Pigol i Roig (18-6-84 / 19-12-85)	Montserrat de Vehí i Torra (20-9-84 / 16-1-86)
Joaquim Ferrer i Roca (19-12-85 / 4-7-88)	Aldo d'Ambrosio i Gomàriz (16-1-86 / 20-2-87) Glòria Riera i Alemany (20-2-87 / 16-7-90)
Joan Guitart i Agell (4-7-88)	Joaquim Triadú Vila-Abadai (16-7-90)

Quadre 11**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE SANITAT I SEGURETAT SOCIAL (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Josep Laporte i Salas (8-5-80 / 22-7-88)	Josep Grifoll i Guasch (19-5-80 / 1-8-88)
Xavier Trias i Vidal de Llob. (22-7-88)	Josep Servat i Rodríguez (25-8-88 / 3-4-90)
	Joaquim Tosas i Mir (3-4-90 / 24-11-92)

Quadre 12**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Josep Maria Cullerell i Nadal (8-5-80 / 8-6-83)	Albert Vilalta i González (12-5-80 / 20-6-85)
Xavier Bigatà i Ribé (14-6-83 / 4-7-88)	Joaquim Tosas i Mir (21-6-85 / 3-4-90)
Joaquim Molins i Amat (4-7-88)	Senén Florensa i Palau (3-4-90 / 4-8-92)
	Joan I. Puigdollers Noblom (25-9-92)

Quadre 13**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Agustí Carol i Foix (8-5-80 / 18-6-84)	Jaume Fonolleda i Aspert (23-5-80 / 12-7-82)
	Josep Tarragó i Colominas (30-7-82 / 4-7-85)
Josep Miró i Ardèvol (18-6-84 / 19-12-89)	Joan I. Puigdollers Noblom (4-7-85 / 25-9-92)
Joan Vallvé i Ribera (19-12-89 / 14-9-92)	
Francesc X. Marimon i Sabaté (14-9-92)	Lluís Vázquez i Pueyc (25-9-92)

Quadre 14**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE TREBALL (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Joan Rigol i Roig (8-5-80 / 18-6-84)	Joaquim Echavarri i Ruano (30-5-80 / 31-10-80) Montserrat de Vehí i Torra (14-11-80 / 20-9-84)
Oriol Badia i Tobella (18-6-84 / 4-7-88)	Manuel Feu i Manso (20-9-84 / 25-8-88)
Ignasi Farreres i Bochaca (4-7-88)	Estanislau Simon i Flores (25-8-88)

Quadre 15**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Ignasi de Gispert i Jordà (8-5-80 / 24-6-82)	Ignasi Joaniquet i Sirvent (16-5-80 / 8-4-84)
Agustí Bassols i Parés (24-8-82 / 9-5-86)	Núria de Gispert i Català (21-6-84 / 17-6-86)
Joaquim Xicoy i Bassegoda (9-5-86 / 16-6-88)	Joan Cortadellas i Angel (17-6-86 / 27-7-88)
Agustí Bassols i Parés (4-7-88 / 22-12-92)	Núria de Gispert i Català (27-7-88)
Antoni Isaac i Aguilar (22-12-92)	

Quadre 16**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT D'INDÚSTRIA I ENERGIA (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Vicenç Oller i Compañ (8-5-80 / 18-6-84)	Joan Vallvé i Ribera (6-6-80 / 8-4-84)
Joan Hortalà i Arau (18-6-84 / 27-2-87)	Enric Arderiu i Gras (5-7-84 / 9-4-87)
Macià Alavedra i Moner (27-2-87 / 19-12-89)	Joaquim Pujol i Figa (9-4-87 / 9-1-90)
Antoni Subirà i Claus (19-12-89)	Alfred Noman i Serrano (9-1-90)

Quadre 17**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE COMERÇ, CONSUM I TURISME (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Francesc Sanuy i Gistau (8-5-80 / 19-12-85)	Andreu Gispert i Llavet (23-5-80 / 14-7-86)
Narcís Oliveras i Terradas (19-12-85 / 9-5-86)	
Joaquim Molins i Amat (9-5-86 / 4-7-88)	Artur Mas i Gavarró (17-7-86 / 13-10-86)
	Senén Florensa i Palau (13-10-86 / 3-4-90)
Lluís Alegre i Selga (4-7-88)	Josep X. Hernández Moreno (3-4-90)

Quadre 18**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE BENESTAR SOCIAL (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Antoni Coras i Balldellou (4-7-88)	Bartomeu Puiggròs i Royo (11-7-88 / 28-4-92)
	Felip Puig i Goces (28-4-92)

Quadre 19**CONSELLERS I SECRETARIS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE MEDI AMBIENT (1980-1993)**

Consellers	Secretaris Generals
Albert Valalta i González (4-4-91)	Montserrat de Vehí i Torra (8-4-91)

El 23% dels secretaris generals s'han mantingut en el càrrec després del canvi de conseller, però només el 7,6% s'hi han mantingut fins al final del mandat del segon conseller. O vist des de la perspectiva dels consellers: dels diversos nomenaments de consellers, aproximadament un de cada quatre (26,6%) ha mantingut el secretari general, però només quatre (8,8%) l'han mantingut fins al

final del seu mandat. I si ens fixem en aquests quatre consellers, podem observar que dos ho van ser menys de set mesos -Planasdemunt i Oliveras- i, per tant, gairebé no van tenir temps de substituir el secretari general. Totes aquestes dades ens fan veure, en primer lloc, que el càrrec de secretari general és un càrrec de suport directe del conseller i que requereix, per tant, tota la seva confiança, i, en segon lloc, com a conseqüència d'això, que els secretaris generals normalment cessen poc després del cessament dels consellers (aproximadament el 75% dels canvis de consellers han comportat el cessament immediat o gairebé immediat del secretari general).

Aquesta relació de confiança entre el conseller i el secretari general també es pot percebre en el fet que a vegades fins i tot hi ha consellers que quan han canviat de departament s'hi han emportat el secretari general⁵³. Així, per exemple, es poden destacar els següents "matrimonis" entre consellers i secretaris generals: Agustí Bassols i Núria de Gispert, que van estar junts primer a Justícia, després a Governació i, finalment, un altre cop a Justícia; Joan Rigol i Montserrat de Vehí, que van compartir departament primer a Treball i després a Cultura; Josep Laporte i Josep Grifoll, que han estat sempre junts a l'Administració (van començar en el Departament de Sanitat i Seguretat Social, van seguir en el Departament d'Ensenyament i, actualment, tots dos estan en el Comissionat d'Universitats), i Joaquim Molins i Senén Florensa, que van ocupar els càrrecs de conseller i secretari general, respectivament, en els departaments de Comerç, Consum i Turisme i de Política Territorial i Obres Públiques.

Des del 1980 fins al gener del 1993, hi ha hagut un total de quaranta persones (cinquanta-sis nomenaments) que han estat secretaris generals⁵⁴ -que no són gaires si es té en compte la xifra total de trenta-sis persones que han estat

⁵³ Com diu Alejandro Nieto, «cuanto más elevado es el cargo, más pesa la vinculación familiar y menos importancia tiene la pericia. Así se explica que cuando un ministro cambia de cartera, lleva consigo a sus colaboradores» (NIETO, A. *La organización del desgobierno*. Barcelona: Ariel, 1984, pàg. 44-45)

⁵⁴ També s'inclouen els secretaris generals adjunts i els secretaris generals de la Presidència, que he exclòs de l'anàlisi anterior, ja que pertanyen a un departament en el qual no hi ha conseller.

consellers⁵⁶. D'aquest total de secretaris generals, més del 40% han estat secretaris generals sota les ordres de diversos consellers, i el 30% han estat nomenats secretaris generals més d'una vegada i pràcticament sempre en departaments administratius diferents, la qual cosa permet concloure que hi ha una clara professionalització i polivalència en aquest càrrec de l'Administració catalana. I si canviem la perspectiva d'aquesta anàlisi i ens fixem en els consellers, observem que aproximadament la meitat han tingut un sol secretari general i la resta, més d'un (només quatre de les trenta-sis persones que han estat nomenades conseller des del 1980 fins al gener del 1993 han tingut més de dos secretaris generals diferents⁵⁶). I entre els consellers, pràcticament tots els d'Unió han tingut només un sol secretari general⁵⁷; en canvi, els de Convergència majoritàriament (el 60%) n'han tingut més d'un (en el 40% restant hi ha els que van ser nomenats a finals del 1992, els quals el mes de gener del 1993 encara no havien tingut temps de canviar de secretari general).

Els exemples més clars de secretaris generals que han estat sota les ordres de diferents consellers són els següents: Joaquim Tosas, que ha estat secretari general amb els consellers Bigatà i Molins a Política Territorial i Obres Públiques, i després amb el conseller Xavier Trias a Sanitat i Seguretat Social; Joan Ignasi Puigdollers, que ho ha estat amb els consellers Miró i Ardèvol i Joan Vallvé a Agricultura, Ramaderia i Pesca, i amb el conseller Molins a Política Territorial i Obres Públiques; Josep Margalef, que va ser secretari general de Governació amb els consellers Vidal i Gayolà i Alavedra, i amb el conseller Guitart a Ensenyament;

⁵⁶ I també podem dir que no són gaires si comparem aquests cinquanta-sis nomenaments amb els cent trenta (més del doble) que hi ha hagut a l'Administració basca (la qual, com ja s'ha dit, sempre ha tingut menys departaments que la catalana des del 1980 fins al 1989 (tres anys menys que els de la nostra anàlisi) (MESA DEL OLMO, A. "Datos de estructura y movilidad de los cargos de designación política en la Administración autónoma vasca (1980-1989)". A. AUTORS DIVERSOS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati: HAEE/IVAP, 1991, vol. III, pàg. 1605).

⁵⁶ Tots quatre es poden qualificar de persones que han tingut força pes en la història de l'executiu català dels últims catorze anys. Guitart, Ramon Trias, Alavedra i Molins.

⁵⁷ Els únics consellers d'Unió que han tingut dos secretaris generals, Agustí Bassols i el Joan Rigol, formen part dels que he qualificat "matrimonis" entre consellers i secretaris generals, és a dir, són dels que han estat més fidels a un secretari general.

Enric Arderiu, que ha estat l'únic secretari general de l'únic conseller d'Esquerra Republicana de Catalunya, Joan Hortalà, i, posteriorment, del Departament d'Economia i Finances amb els consellers Ramon Trias i Alavedra, i, sobretot, Manuel Feu, que és l'únic que ha estat secretari general de tres consellers diferents i en tres departaments també diferents (amb el conseller Badia a Treball, amb el conseller Ramon Trias a Economia i Finances, i amb el conseller Gomis a Governació). A més, també hi ha altres secretaris generals que ho han estat amb dos consellers diferents: Florià Ibar, amb els consellers Ramon Trias i Jordi Planasdemunt, d'Economia i Finances; Josep Servat, amb el conseller Basáñez, d'Economia i Finances, i amb el conseller Xavier Trias, de Sanitat i Seguretat Social; Glòria Riera, amb els consellers Ferrer i Guitart, tots dos de Cultura; Albert Vilalta, amb els consellers Cullell i Bigatà, de Política Territorial i Obres Públiques; Josep Tarragó, amb els consellers Carol i Miró, tots dos d'Agricultura, Ramaderia i Pesca; Ignasi Joaniquet, amb els consellers Gispert i Bassols, de Justícia, i, finalment, Andreu Gispert, amb els consellers Sanuy i Oliveras, de Comerç, Consum i Turisme.

Aquesta professionalització i aquesta polivalència dels secretaris generals, que, com hem vist, també trobàvem en els consellers, els acostava més a la figura del conseller i els allunya, en canvi, de la figura dels directors generals, els quals, com ja he dit, tenen un perfil més especialitzat que fa que, com ara veurem, pràcticament mai canviïn de departament i, fins i tot, difícilment de direcció general.

Tots aquests elements de la figura de secretari general em permeten pensar que és una figura políticament preminent en el funcionament del departament⁵⁸.

⁵⁸ Així ho considera també Carles Ramió, el qual destaca els aspectes següents per explicar aquesta preeminència:

- «- Està más próximo al consejero: despacha con él mucho más a menudo que el director general.
- Jerárquicamente es más importante que un director general
- Disfruta de más confianza 'personal' que el director general.
- Tiene canales indirectos de influencia hacia el consejero»

(RAMIÓ, C. "Estudio de una política de reorganización administrativa". A: *Documentación Administrativa*. 1990-1991, núm. 224-225, pàg. 456-457). Sobre la figura del secretari general vegeu també: MATAS, J. "La figura del secretari general a l'Administració de la Generalitat de Catalunya". A: *Autonomies*. 1993, núm. 17.

Els secretaris generals, juntament amb els directors generals però jeràrquicament per sobre d'ells, són els que dirigeixen els departaments, mentre que els consellers s'encarreguen de relacionar-se amb el president, amb el Govern central, amb el Parlament, amb els mitjans de comunicació i amb determinats grups sectorials (sindicats, patronals, etcètera)⁵⁹. Els secretaris generals es poden considerar vice-consellers, és a dir, una figura que se situa entre els consellers i els directors generals, però molt més a prop dels primers, amb un perfil clarament polític i amb una gran preeminència en la direcció del departament. No obstant aquesta preeminència política, el càrrec de secretari general, com hem vist, no es pot considerar com un primer pas per arribar a ser conseller o com la principal font de reclutament dels consellers, sinó que aquesta cal buscar-la fora de l'Administració. Així, com ja s'ha dit, des del 1980 fins al 1993 només hi ha hagut quatre secretaris generals que han arribat a consellers (Basáñez, Vallvé, Vilalta i Cuenca), dos dels quals curiosament van ser secretaris generals amb el conseller Cullell - Basáñez i Vilalta⁶⁰. Però seguint amb aquest aspecte promocional, les xifres canvien si observem quants secretaris generals han estat prèviament directors generals: un de cada tres⁶¹. Per tant, en aquest cas sí que es pot dir que la font de reclutament és més clara, tot i que cal dir que la majoria de secretaris generals no han passat pel grau jeràrquic inferior al seu. El càrrec de secretari general és,

⁵⁹ En un estudi sobre l'Administració canadenca un ministre d'aquell país va dir «My main job is not to run the department it is to make the decision, to participate in Cabinet work, to defend the department in the House of Commons, around the Country, to get re-elected, those are my responsibilities. The deputy-minister will run the department» (BOURGAULT, J.; DION, S. "Les hauts fonctionnaires canadiens et l'alternance politique: le modèle de Whitehall vu d'Ottawa". A: *Revue Internationale des Sciences Administratives*. 1990, núm. 1, pàg. 185). A Catalunya, on hi ha un model d'administració molt diferent del del Canadà, un conseller podria repetir aquestes mateixes paraules

⁶⁰ D'aquests quatre, tres van ser consellers de departaments diferents d'aquells on van ser secretaris generals.

⁶¹ Tots ells, excepte un sol cas, ho han estat dins del mateix departament en el qual posteriorment han estat secretaris generals. En el País Basc els pas de director general a vice-conseller, que és la segona autoritat del departament, és també el més freqüent. Des del 1980 fins al 1989, el 17% dels vice-consellers han estat prèviament directors generals (MESA DEL OLMO, A. "Datos de estructura y movilidad de los cargos de designación política en la Administración autónoma vasca (1980-1989)". A: AUTORS DIVERSOS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati. HAEE/IVAP, 1991, vol. III, pàg. 1589-1590).

doncs, més un punt d'arribada que un punt de partida dins l'escala jeràrquica de l'Administració.

2.3.2. *Directors generals*

La segona figura que la Llei inclou dins de la categoria d'alt càrrec és la del director general (article 3 de la Llei 13/1989). El segon paràgraf de l'article 80 de la Llei 3/1982, diu que cada departament té una secretaria general i s'estructura en serveis, que es poden agrupar en direccions generals. Aquesta possibilitat ja es dona per feta en l'article 11.5 de la Llei 13/1989, en el qual es diu que a cada departament hi ha una secretaria general i les direccions generals imprescindibles que exigeixin els serveis especialitzats que s'integren dins d'aquell. Tots dos articles especifiquen, doncs, quantes secretaries generals ha de tenir cada departament però no el nombre de direccions generals, ja que, com també assenyalen tots dos articles, aquest depèn dels serveis que assumeixi cada departament i, per tant, és variable.

Les funcions dels directors generals, com les dels secretaris generals, les trobem enumerades en la Llei 13/1989, concretament en l'article 14. Són aquestes:

1. Dirigir i gestionar els serveis i proposar o resoldre els assumptes del departament que li pertoquen per raó de la matèria.
2. Exercir el comandament, i vigilar, organitzar i inspeccionar les dependències que té a càrrec seu.
3. Proposar al conseller o al secretari general les resolucions sobre les matèries pròpies de la direcció general.
4. Elaborar i elevar anualment al conseller un informe sobre l'eficàcia, el cost i el rendiment dels serveis que té al seu càrrec⁶².
5. Exercir les altres facultats que li atribueixin les lleis i les diposicions vigents.

⁶² Aquesta quarta funció va ser introduïda gràcies a una esmena del grup socialista.

Les quatre funcions que explicita la Llei són clarament polítiques, cap va més enllà de les fronteres de la direcció general (assumptes del departament que li pertocuen, dependències del seu càrrec, matèries pròpies de la direcció general, serveis al seu càrrec) i totes tenen un rerefons de tipus sectorial. És per això que l'estructura de l'Administració catalana pel que fa a les direccions generals ha anat evolucionant a mesura que ha evolucionat l'estat de les autonomies, és a dir, a mesura que s'han traspassat més competències a la Generalitat de Catalunya. D'acord amb aquesta assumpció de competències s'han anat creant més direccions generals, n'han desaparegut d'altres i s'han reconvertit unes altres. D'aquestes reestructuracions, que es poden observar en els quadres següents, se'n poden treure algunes conclusions (els números indiquen el nombre de persones que han estat titulars d'una direcció general o d'una secretaria general, i la línia vertical de separació dels números indica el moment en el qual es produeix un canvi de titular)⁶³.

⁶³ L'elaboració dels quadres següents sobre les reestructuracions dels diversos departaments de l'Administració de la Generalitat, que s'ha fet a partir del DOGC, ha estat complicadíssima. Sorprenentment no hi ha cap organisme o dependència de l'Administració catalana que pugui facilitar dades sobre l'evolució de les estructures departamentals. A aquest entrebanc cal afegir-hi la poca claretat dels decrets de reestructuració que han estat consultats.

Quadre 20**EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE LA PRESIDÈNCIA**

SECRETARIS GENERALS		Prenafeta (5-80/5-90)		Pujol (5-90)	
S. G. adjunts		1		2	
E	1	2			
J	1	2		*	
SI	1			2	3
RJRT	1	2			
D. G.		DOP		1	
		ACE		1	2
		AI		1	2 3 4
				ST	1
				CSS	1
				U	1
				R	

* El Decret 179 1992, d 1 de setembre, crea la Secretaria General de la Joventut i alhora suprimeix la direcció general del mateix nom.

E: Esport; **J:** Joventut; **SI:** Serveis d'Informàtica; **RJRT:** Règim Jurídic de Ràdio i Televisió; **DOP:** Diari Oficial i Publicacions; **ACE:** Adequació a les Comunitats Europees; **AI:** Afers Interdepartamentals; **ST:** Serveis de Telecomunicació; **CSS:** Coordinació i Seguiment Sectorial; **U:** Universitats; **R:** Recerca.

Quadre 21**EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT ADJUNT A LA PRESIDÈNCIA**

CONSELLERS		Xicoy (5-80/5-84)	
S. G.		*	
D. G.	AF	1	**

* No hi ha secretari general.

** Aquesta direcció general queda adscrita a Justícia (Decret 159/1984, de 19 de juny).

AF: Associacions i Fundacions

Quadre 22
EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE GOVERNACIÓ

CONSELLERS		Vidal (5-80/8-82)		Alavedra (8-82/5-86)		Bassols (5-86/7-88)		Gomis (7-88/12-92)		Cuenca (12-92)	
S. G.		1	2			3		4	5	6	
	AL	1		2		3		4			
D. G.	OAFP	1									
	FP	1				2		3	4		
	OCT	1									
	PEISC	1		2		3		4	5		
	JE		1			2	3				4
	SC		1	2					3		

AL: Administració Local; OAFP: Organització Administrativa i de la Funció Pública; FP: Funció Pública; OCT: Organització i Coordinació Territorial; PEISC: Prevenció i Extinció d'Incendis i Salvaments de Catalunya; JE: Joc i Espectacles; SC: Seguretat Ciutadana.

Quadre 23
EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT D'ECONOMIA I FINANCES

CONSELLERS		Trias Planasderunt (5-80/11-82)		Cullell (11-82/6-83)		Basáñez (6-83/4-87)		Trias (4-87/4-88)		Alavedra (4-88/12-89)*	
S. G.		1		2		3		4	5		
	PE	1	2			3					
D. G.	PDP	1									
	TP	1									
	IT	1									
	T	1		2				3	4		
	PT	1									
	PF	1	2		3			4			
				RESS	1			2			
				PG	1						

* Dates dels decrets de nomenament.

PE: Programació Econòmica; PDP: Pressupostos i Despesa Pública; TP: Tresor i Patrimoni; IT: Impostos i Tributs; T: Tributs; PT: Pressupostos i Tresor; PF: Política Financera; RESS: Règim Econòmic de la Seguretat Social; PG: Patrimoni de la Generalitat.

Quadre 24**EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT**

CONSELLERS	Guitart (5-80/7-88)				Laporte (7-88/12 92)	Pujals (12-92)	
	1	2	3	4	5	6	
S. G.							
	EP	1					
	ESP	1					
	EPA	1	2	3	4		
	B	1					
	EU	1	2	3	4		
				U	1	2	
D. G.							
	PSG	1	2	3			
				PSE	1		
				GPCD	1	2	3
				OIE	1	2	3
				AEI	1	2	
					AEE	1	
					PE	1	2

EP: Ensenyament Primari; ESP: Ensenyaments Secundaris i Professionals; EPA: Ensenyaments Professionals i Artístics; B: Batxillerat; EU: Ensenyament Universitari; U: Universitats; PSG: Programació i Serveis Generals; PSE: Promoció i Serveis Escolars; GPCD: Gestió de Professorat i Centres Docents; OIE: Ordenació i Innovació Educativa; AEI: Arquitectura Escolar i Inversions; AEE: Arquitectura i Equipaments Educatius; PE: Planificació Escolar.

Quadre 25

EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE CULTURA

CONSELLERS	Canher (5-80/6-84)		Rigol (6-84/12-85)		Ferrer (12-85/7-88)		Guitart (7-88)	
					3	4		5
S. G.	1		2					
	AAL	1 *						
	PL	1						2
	MC	1						
	MTC	1						**
D. G.					CVT	1		
	PC	1 ***						2
			PA	1		2		
	PED	1		2				
							PrC	1 2

* Canvi de nom: l'any 1982 passa a dir-se Direcció General de Difusió Cultural.

** Canvi de nom: passa a dir-se Direcció General de Música, Teatre i Dansa.

*** Canvi de nom: l'any 1982 passa a dir-se Direcció General del Patrimoni Artístic.

AAL: Activitats Artístiques i Literàries; PL: Política Lingüística; MC: Mitjans de Comunicació; MTC: Música, Teatre i Cinematografia; CVT: Cinematografia, Vídeo i Televisió; PC: Patrimoni Cultural; PA: Patrimoni Artístic; PED: Patrimoni Escrit i Documental; PrC: Promoció Cultural.

Quadre 26
EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE SANITAT I SEGRESTAT SOCIAL

CONSELLERS		Laporte (5-80/7-88)				Trias (7-88)	
S. G.		1				2	3
	AS	1	2				
D. G.	OPS		1	2	3	4	
	PS	1	2	3			
	SP			1	2		
	SvS	1	2	3	4		
	SS		1	2	3		
	RESS					1	
						RS	1

AS: Assistència Sanitària; OPS: Ordenació i Planificació Sanitària; PS: Promoció de la Salut; SP: Salut Pública; SvS: Serveis Socials; SS: Seguretat Social; RESS: Recursos Econòmics del Sistema Sanitari; RS: Recursos Sanitaris.

Quadre 27
EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES

CONSELLERS		Cullell (5-80/6-83)		Bigatà (6-83/7-88)		Molins (7-88)	
S. G.		1		2		3	4
	T	1	2	3	4		
	U	1					
D. G.	PT	1					
						MA	1
						PAT	1
	AH	1					2
	C	1					
	PC	1					
	OH	1					

T: Transports; U: Urbanisme; PT: Política Territorial; MA: Medi Ambient; PAT: Planificació i Acció Territorial; AH: Arquitectura i Habitatge; C: Carreteres; PC: Ports i Costes; OH: Obres Hidràuliques.

Quadre 28

EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT D'AGRICULTURA,
RAMADERIA I PESCA

CONSELLERS		Carol (5-80/6-84)		Miró (6-84/12-89)		Vallvé (12-89/9-92)		Marimon (9-92)	
S. G.		1	2		3				4
	PIA	1					2		3
	PD	1	2	3	4		5		6
D. G.	MR	1		2					
				PF	1				
							MN	1	2
				PM	1				

PIA: Producció i Indústries Agro-alimentàries; PD: Promoció i Desenvolupament;
MR: Medi Rural; PF: Política Forestal; MN: Medi Natural; PM: Pesca Marítima.

Quadre 29

EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE TREBALL

CONSELLERS		Rigol (5-80/6-84)		Badia (6-84/7-88)		Farreres (7-88)	
S. G.		1	2		3		4
	RL	1	2	3			
D. G.	C	1		2			
						CSAL	3
	O	1		2			
						SS	

RL: Relacions Laborals; C: Cooperació; CSAL: Cooperatives i Societats Anònimes Laborals; O: Ocupació; SS: Seguretat Social.

Quadre 30

EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA

CONSELLERS	Gispert (5-80/8-82)		Bassols (8-82/5-86)		Xicoy (5-86/6-88)		Bassols (7-88/12-92)		Isac (12-92)			
S. G.	1		2		3		4					
D. G.	JD	1										
	PTM	1	2									
							JJ	1	2			
			SPR	1					2			
			DEJ		1			2				
				RAJ		1						

JD: Justícia i Dret; PTM: Protecció i Tutela de Menors; JJ: Justícia Juvenil; SPR: Serveis Penitenciaris i Rehabilitació; DEJ: Dret i Entitats Jurídiques; RAJ: Relacions amb l'Administració de Justícia.

Quadre 31

EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT D'INDÚSTRIA I ENERGIA

CONSELLERS	Oller (5-80 6-84)		Hortalà (6-84 2-87)		Alavedra (2-87 12-89)		Subirà (12-89)			
S. G.	1		2		3		4			
D. G.	PITE		1	2						
	PIT		1							
			TSI		1					
					SQI		1			
							SI	1		
			PE		1					
					EM	1				
	I		1	2*		3	4			
						PC		1		

* Des del 1983 fins al cessament del segon director general (desembre de 1985) es diu Direcció General d'Indústria i Mines.

PITE: Política Industrial, Tecnològica i Energètica; PIT: Política Industrial i Tecnològica; TSI: Tecnologia i Seguretat Industrial; SQI: Seguretat i Qualitat Industrial; SI: Seguretat Industrial; PE: Política Energètica; EM: Energia i Mines; I: Indústria; PC: Promoció Comercial.

Quadre 32**EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE COMERÇ, CONSUM I TURISME**

CONSELLERS		Sanuy (5-80/12-85)		Oliveras (12-85/5-86)		Molins (5-86/7-88)		Alegre (7-88)	
S. G.		1				2	3		4
	PC	1		2				3*	
	T	1	2						3
D. G.	CI	1							
	CIC	1	2						
						CDM	1		2
							CIS	1	

* Aquesta direcció general queda adscrita a Indústria i Energia.

PC: Promoció Comercial; T: Turisme; CI: Comerç Interior; CIC: Comerç Interior i Consum; CDM: Consum i Disciplina del Mercat; CIS: Comerç Interior i Serveis.

Quadre 33**EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE BENESTAR SOCIAL**

CONSELLERS		Comas (7-88)		
S. G.		1		2
	AS	1		
D. G.	SC	1		2
	AC	1		2
	AI	1	2	3

AS: Afers Socials; SC: Serveis Comunitaris; AC: Acció Cívica; AI: Atenció a la Infància.

Quadre 34**EVOLUCIÓ DE LES DIRECCIONS GENERALS DEL DEPARTAMENT DE MEDI AMBIENT**

CONSELLERS		Vilalta (4-91)	
S. G.		1	
D. G.	QA	1	2
	PEA	1	
	PN	1	

QA: Qualitat Ambiental; PEA: Promoció i Educació Ambiental; PN: Patrimoni Natural.

El primer que es pot observar en els quadres anteriors és que, mentre que els secretaris generals acostumen a canviar quan canvia el conseller, els directors generals acostumen a continuar en el càrrec quan es produeix aquest canvi. És difícil veure-hi un canvi de conseller que comporti també un canvi de directors generals. Així, el cas del conseller Pujals, que va ser nomenat conseller d'Ensenyament el desembre del 1992 i que just al cap de quinze dies va canviar tres dels quatre directors generals que tenia, és un cas atípic. Ni en les conselleries que han tingut consellers d'Unió de Convergència -com les de Governació, Cultura i Comerç, Consum i Turisme- ni en la d'Indústria i Energia, en la qual hi va haver un conseller d'Esquerra Republicana de Catalunya, hi va haver canvis tan significatius com el que acabo d'esmentar. Normalment, doncs, el canvi d'un conseller comporta una certa continuïtat dels directors generals. La causa d'aquesta continuïtat la podem trobar, en primer lloc, en la naturalesa del càrrec de director general, que -com he dit i com es desprèn de l'article 14, requereix una certa especialització, que pot dificultar-ne la substitució. En segon lloc, el fet que siguin els directors generals els qui realment portin les polítiques sectorials dels departaments, fa que normalment el nou conseller no vulgui trencar d'entrada la línia política seguida pel seu antecessor. A més, els consellers, quan arriben en una conselleria, necessiten un suport polític i alhora tècnic que han de buscar en els

directors generals⁶⁴. Més endavant és quan, si escau, fan les substitucions i les reestructuracions que calen. Finalment, a vegades no és senzill canviar de directors generals, ja que que la seva permanència és fruit de certs equilibris polítics, no només entre els dos partits de la coalició, sinó també entre diversos corrents d'un mateix partit.

Per tant, es pot dir que, si bé els directors generals també es poden considerar càrrecs de confiança del conseller, la seva connexió amb ell no és tan forta com la que hi ha entre aquest i el secretari general. Això fa que els relleus de conseller comportin un canvi imminent de secretari general i la continuïtat de directors generals. Els directors generals són, doncs, càrrecs de confiança del conseller -el conseller és qui proposa el nomenament i el cessament dels seus directors generals al Consell Executiu-, però de no tanta confiança com els secretaris generals. Això també ens ho demostra el fet que no es puguin trobar "matrimonis" entre consellers i directors generals; en canvi, com hem vist, sí que n'hi ha entre consellers i secretaris generals.

Tampoc es pot parlar, en el cas dels directors generals de professionalització ni de polivalència⁶⁵. Aquí cal recordar novament la dosi d'especialització que requereix el perfil d'un director general. És evident que és més difícil passar de ser director general de Carreteres a director general de Salut Pública que passar de ser secretari general del Departament de Política Territorial i Obres Públiques a secretari general del Departament de Sanitat i Seguretat Social. No obstant això, com veurem més endavant, hi ha departaments en els quals es requereix menys especialització que en altres per ser director general, però sempre hi ha un cert grau d'especialització: d'unes cent seixanta persones que han estat nomenades directors generals des del 1980 fins al 1993, només vuit ho han estat de dos departaments

⁶⁴ En l'Administració britànica són els alts funcionaris, els quals arriben molt amunt dins de l'estructura jeràrquica dels departaments, els que garanteixen l'estabilitat del període de transició entre un ministre i un altre, encara que siguin de partits diferents (PROPHET, J. *The Structure of Government*. Londres: Longman, 1971, pàg. 143).

⁶⁵ Aquesta manca de polivalència dels directors generals també la trobem al País Basc (MESA DEL OLMO, A. "Datos de estructura y movilidad de los cargos de designación política en la Administración autónoma vasca (1980-1989)". A: AUTORS DIVERSOS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati: HAEE/IVAP, 1991, vol. III, pàg. 1589).

diferents -i amb consellers diferents-, és a dir un 5% (en el cas dels secretaris generals, un de cada tres). D'aquests, la meitat han passat pel Departament de la Presidència i gairebé un 40% pel de Governació, la qual cosa ens pot indicar que aquests són uns departaments que requereixen menys especialització als seus directors generals o que són departaments més polítics que tècnics.

Pel que fa a les possibilitats de promoció dels directors generals dins de la mateixa Administració, ja he dit que des del 1980 fins al 1993, n'hi ha hagut tretze que després de ser-ho han estat secretaris generals (no arriben, doncs, al 10%), i només sis que han arribat a ser consellers, dels quals tres van passar prèviament pel grau de secretari general. Dels sis directors generals que han arribat a ser consellers, només n'hi ha dos que van ser directors generals del mateix departament que van acabar dirigint. En canvi, dels tretze que han arribat a ser secretaris generals, tots menys un van ser directors generals del mateix departament on després van ser secretaris generals. I és que els secretaris generals necessiten conèixer més el funcionament del departament que el conseller. Els directors generals es poden considerar una de les fonts de proveïment per cobrir el càrrec de secretari general -un de cada tres secretaris generals, com he dit, ha estat director general-, però no es poden considerar, en canvi, una font de proveïment de consellers. De totes maneres cal dir que la xifra de directors generals que en els últims tretze anys s'han promocionat dins la mateixa Administració (poc més del 10%) és baixa.

Pel que fa a les reestructuracions de direccions generals que s'han fet des del 1980 en els diversos departaments, podem arribar a la conclusió que en general no hi ha hagut grans transformacions. L'estabilitat dels consellers ha comportat una estabilitat de l'estructura departamental, ja que la tendència general és que l'organigrama d'un departament acostuma a canviar quan hi ha un canvi de titular, perquè «el ministro nuevo indefectiblemente quiere dejar su huella en la alteración del organigrama»⁶⁶. El Departament de la Presidència és un dels que més ha canviat, i totes les reestructuracions que s'ha fet en aquest departament han suposat un augment de direccions generals (la remodelació més àmplia es va fer

⁶⁶ NIETO, A. *La organización del desgobierno*. Barcelona Ariel, 1984, pàg 23

el setembre del 1984, quan n'era secretari general Lluís Prenafeta). Des que Joaquim Pujol i Figa és el secretari general d'aquest departament, és a dir, des del maig del 1990, s'han creat quatre direccions generals noves, la qual cosa ha acabat de convertir aquest departament en un "macrodepartament", amb una interdisciplinarietat difícil d'integrar que el converteix en una espècie de gran calaix de sastre. En el Departament de Governació, en canvi, des de fa deu anys hi ha les mateixes direccions generals, ja que l'última reestructuració es va fer poc després del nomenament de Macià Alavedra. El Departament d'Economia i Finances encara manté -tret d'alguns petits canvis- l'estructura que va crear el conseller Trias Fargas l'abril del 1981 i, fins i tot, tots els que actualment estan al capdamunt de les direccions generals són persones que ja hi eren llavors o que hi van entrar quan el conseller Trias hi va tornar, l'abril del 1988⁶⁷. Això ha fet que, com així ho han manifestat els mateixos directors generals, sigui un departament molt influït per la manera de fer del conseller Trias. El Departament d'Ensenyament és també, com el de la Presidència, un departament on hi ha hagut força canvis en les direccions generals (el més important, el gener del 1987, sota la direcció del conseller Guitart); però en aquest cas, a diferència del Departament de la Presidència, el nombre de direccions generals sempre ha estat molt estable. A Cultura, que no es pot considerar un departament amb gaires reestructuracions, quan hi va haver més canvis va ser en la primera legislatura, quan n'era titular Max Cahner; però també cal destacar la reestructuració que hi va fer el conseller Guitart tot just arribar, ja que de cinc direccions generals va passar a tres. Al Departament de Sanitat i Seguretat Social també hi trobem un procés de simplificació, sobretot des que hi ha el conseller Xavier Trias, fins a arribar a les dues direccions generals actuals, tot i que cal dir que d'aquest departament en depenen l'Institut Català de la Salut i el Servei Català de la Salut, que han xuclat funcions que abans estaven assignades a direccions generals. Política Territorial i Obres Públiques és el departament més estable de la Generalitat, no només pel que fa a les direccions generals, sinó també

⁶⁷ En altres administracions estrangeres, com per exemple la francesa, també es pot percebre una certa estabilitat de les elits administratives dels departaments d'Economia i Finances (LOCHAK, D. "La Haute Administration à l'épreuve de l'alternance". A BIRNBAUM, P. *Les élites socialistes au pouvoir (1981-1985)*. Paris: Presses Universitaires de France, 1985, pàg. 170)

respecte als seus titulars, ja que encara avui hi trobem les mateixes direccions generals que va dissenyar el conseller Cullell (tret de la de Planificació i Acció Territorial, que va sorgir del desplegament de la Direcció General de Política Territorial en dues i que avui encara es manté) i dels set directors generals que tenia el departament en el moment de fer aquest treball, cinc ho eren des de feia més de deu anys. El Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca tampoc ha sofert gaires canvis, ja que des del 1980 fins al 1993 només s'hi ha creat una direcció general, la de Pesca Marítima, i n'hi ha hagut una altra que ha canviat de nom dues vegades, però sense variar gaire les seves funcions. Del Departament de Treball, també se'n pot dir que ha estat un departament força estable: des dels primers anys del conseller Rigol, les direccions generals s'han mantingut estables i només l'any 1988 s'hi va traspasar la Direcció General de Seguretat Social des del Departament de Sanitat i Seguretat Social. El Departament de Justícia, si bé en els tres primers anys només tenia una direcció general, posteriorment n'ha anat tenint més, sobretot sota la direcció del conseller Bassols, fins a arribar a quatre l'any 1987. El Departament d'Indústria i Energia, tot i que ha canviat diverses vegades la denominació de les seves direccions generals, es pot dir que és un departament estable, sobretot després de la primera legislatura, tret del traspàs que s'hi va fer el 1988 de la Direcció General de Promoció Comercial (abans adscrita al Departament de Comerç, Consum i Turisme). L'estabilitat també és la característica d'aquest últim departament, ja que des del 1980 fins avui pràcticament s'hi han mantingut les mateixes direccions generals, amb algun canvi de denominació, tot i que amb el conseller Alegre hi ha hagut alguns petits canvis: el traspàs, com acabem de veure, d'una direcció general a un altre departament i la creació d'una direcció general nova. Finalment, dels dos últims departaments que s'han creat, el de Benestar Social i el de Medi Ambient, poques coses se'n poden dir, ja que no tenim la perspectiva dels tretze anys de vida de la resta de departaments. En resum, doncs, es pot dir que des del 1980 fins al 1993 trobem pocs canvis en l'estructura de les direccions generals de l'Administració de la Generalitat, tot i que evidentment hi ha hagut molts més canvis que en el Consell

Executiu⁶⁸.

L'Administració de la Generalitat de Catalunya, que, com les administracions de la resta de comunitats autònomes, ha seguit el model estructural de l'Administració central⁶⁹, és una Administració que va créixer molt els primers anys⁷⁰, que al principi estava sobredimensionada però que posteriorment ha anat ajustant la seva estructura amb les atribucions que té assignades, tot i que alguns departaments segueixen estant sobredimensionats⁷¹. Fent referència als primers anys de posada en marxa de les administracions autonòmiques, Andrés Morey

⁶⁸ Això també ha passat, amb molta més claretat, a l'Administració basca (MESA DEL OLMO, A "Datos de estructura y movilidad de los cargos de designación política en la Administración autónoma vasca (1980-1989)" A AUTORS DIVERSOS *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco* Oñati. HAEE IVAP 1991, vol. III, pàg. 1579)

⁶⁹ Així, per Tomàs Font, les comunitats autònomes han adoptat «un modelo administrativo sectorializado, de corte departamental, a imagen y semejanza de la estructura clásica del Estado» i han tendit a «reproducir miméticamente los esquemas de la Administración del Estado, entendiéndolo con todas las connotaciones peyorativas que fueren del caso. Quiero decir con ello, sencillamente, que todavía no se está profundizando bastante en la búsqueda imaginativa de nuevas alternativas, que las hay, al sistema tradicional de estructuración de la Administración pública» (FONT, T. "Tendencias organizativas en la administración de las comunidades autónomas". A *Revista Vasca de Administración Pública* 1983, núm. 6, pàg. 224-230). Per Rafael Jiménez Asensio, la reproducció a petita escala del model administratiu central vol dir que les administracions de les diverses comunitats autònomes han optat per «un sistema burocrático-institucional, de corte centralizado, con estructura departamental sectorializada, ordenado internamente de modo jerárquico, con excesivos niveles político-administrativos y con una proliferación evidente de órganos asesores, consultivos y de entes institucionales» (JIMÉNEZ ASENSIO, R. "Administración y empleo público en la comunidad autónoma del País Vasco: un balance" A AUTORS DIVERSOS *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco* Oñati. HAEE IVAP, 1991, vol. III, pàg. 1370). D'aquest mimetisme entre les administracions de les comunitats autònomes i l'Administració de l'Estat també en parlen ARGULLOL, E. "Organización administrativa de las comunidades autónomas" A *Documentación Administrativa* 1979, núm. 182, pàg. 31, CASTELLS, J. M. "Las administraciones autonómicas en la nueva fase" A *Revista Vasca de Administración Pública* 1988, núm. 22, pàg. 76-77.

⁷⁰ Això no és exclusiu de la comunitat autònoma catalana, ja que la resta d'administracions autonòmiques també van créixer molt al principi i van crear unes estructures massa grans, sobretot pel que fa als nivells situats entre els consellers i els funcionaris de carrera (JIMÉNEZ ASENSIO, R. "Política y Administración: los puestos de designación política en las administraciones públicas" A: *Revista Vasca de Administración Pública* 1992, núm. 32, pàg. 89).

⁷¹ Per Rafael Jiménez Asensio, la sobredimensió dels departaments administratius és un senyal clar de la politització de l'Administració, la qual comporta «la creación artificial de algunos Departamentos y estructuras directivas», «artificialidad que radica en la carencia de competencias sobre la materia o en la falta de un mínimo de atribuciones que razonablemente aconseje la creación de esa estructura» (JIMÉNEZ ASENSIO, R. "Administración y empleo público en la comunidad autónoma del País Vasco: un balance". A AUTORS DIVERSOS *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati. HAEE IVAP, 1991, vol. III, pàg. 1368).

considera que «las esperanzas puestas en que las Autonomías sirviesen de campo para iniciar una reforma valiente de la función pública, se han visto defraudadas por los hechos de las preautonomías, que con desconocimiento de la problemática administrativo-periférica y preocupadas más por la reforma política, no han profundizado en la administrativa. La politización de puestos de carácter administrativo, y el remedio y copia de la organización central con la proliferación de Directores Generales, sin Direcciones que dirigir, es evidente»⁷². I Adolfo E. Millan qualifica aquesta primera etapa de «elefantiasis administrativa», tot fent referència a «la serie de Direcciones Generales que existen en Comunidades Autónomas sin casi cometido y sin competencias transferidas con una reducidísima plantilla de funcionarios y sin estructuras mínimas»⁷³.

De les diverses comunitats autònomes, l'Administració de la Generalitat de Catalunya és, juntament amb Andalusia, la més gran després de la del País Basc⁷⁴, que també va créixer molt en els primers anys⁷⁵ i que posteriorment va seguir creixent a causa, sobretot, dels diversos governs de coalició, els quals van provocar una major politització de l'Administració i, de retruc, la multiplicació de càrrecs de designació política⁷⁶. Així, si les estructures de les administracions

⁷² MOREY, A. "La carrera administrativa" A: *Cuadernos Económicos de ICE* 1980, núm. 13, pàg. 134

⁷³ MILLAN, A. E. "Gobierno y administración pública de las Comunidades Autónomas" A: *Actualidad Administrativa* 1986, núm. 8, pàg. 513

⁷⁴ JIMÉNEZ ASENSIO, R. "Política y Administración: los puestos de designación política en las administraciones públicas" A: *Revista Vasca de Administración Pública* 1992, núm. 32, pàg. 94.

⁷⁵ JIMÉNEZ ASENSIO, R. "Administración y empleo público en la comunidad autónoma del País Vasco: un balance" A: AUTORS DIVERSOS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati: HAEE/IVAP, 1991, vol. III, pàg. 1372, 1396; MESA DEL OLMO, A. "Datos de estructura y movilidad de los cargos de designación política en la Administración autónoma vasca (1980-1989)". A: AUTORS DIVERSOS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati: HAEE/IVAP, 1991, vol. III, pàg. 1579.

⁷⁶ Com assenyala Rafael Jiménez Asensio, en la tercera legislatura (coalició PNB-PSOE) «el Gobierno de coalición va a tener un efecto multiplicador sobre el número de altos cargos» i en la quarta (coalició PNB-EA-EE) es crea el Departament de Justícia «más como fruto de necesidades de reparto que como objeto con singularidad para constituir *per se* un Departamento específico» (JIMÉNEZ ASENSIO, R. "Administración y empleo público en la comunidad autónoma del País Vasco: un balance". A: AUTORS DIVERSOS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País*

s'acostumen a comparar amb la forma que tenen els arbres (vista cap per avall), per simbolitzar les administracions catalana i basca no agafaríem ni el Pi de les Tres Branques ni el vell arbre de Gernika, sinó un arbre carregat de branques recargolades que, per posar un exemple típicament mediterrani, podria ser una figuera.

Pel que fa a les persones que ocupen llocs de comandament polític a l'Administració catalana, cal concloure que s'han produït pocs canvis. Ja s'ha parlat de l'estabilitat dels consellers (n'hi ha hagut un total de trenta-sis des del 1980 fins al gener del 1993), la qual, de retruc (ja que acostumen a canviar quan canvia el conseller), comporta l'estabilitat dels secretaris generals (n'hi ha hagut un total de quaranta entre aquestes dates). I pel que fa als directors generals (n'hi ha hagut uns cent seixanta), els que han estat objecte d'estudi gairebé són el 50% del total de persones que han estat directors generals des del 1980 fins el 1994, la qual cosa també ens indica una gran estabilitat. Aquesta estabilitat dels principals càrrecs de designació política és indicadora, com assenyala Putnam, de estabilitat institucional i de tranquil·litat política, i també de més experiència, especialitat i efectivitat de les elits i de menys innovació i flexibilitat de les polítiques⁷⁷.

Vasco. Oñati. HAEE/IVAP, 1991, vol III, pàg 1396, 1397, 1422) Pel que fa a l'anàlisi comparada internacional, qui més coneix el fet que la proliferació de diversos tipus de coalicions governamentals comporta el creixement, la complexitat i la constant transformació de l'estructura administrativa són els italians (COTTA, M. "Italy". A BLONDEL, J, MULLER-ROMMEL, F. (ed.). *Cabinets in Western Europe*. Londres MacMillan, 1988, pàg 130)

⁷⁷ PUTNAM, R. D. *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs (Nova Jersey): Prentice-Hall, 1976, pàg 65-67.

CAPÍTOL 3

ANÀLISI SÒCIO-DEMOGRÀFICA DELS ALTS CÀRRECS

3. ANÀLISI SÒCIO-DEMOGRÀFICA DELS ALTS CÀRRECS

3.1. Dades d'identitat personal

Aquest primer apartat del capítol tercer fa referència a les principals dades socio-demogràfiques dels alts càrrecs: l'edat, el sexe, l'estat civil, el nombre de fills, el lloc de naixement i el lloc de residència. Amb l'estudi d'aquestes dades es pot fer un primer perfil dels alts càrrecs de l'Administració catalana, i es pot saber, entre altres qüestions, en quins trams d'edat se situen els alts càrrecs, quin és el grau de presència de la dona en l'Administració catalana, quin és l'estat civil que predomina, quina és la mitjana de nombre de fills, quin és l'origen territorial dels alts càrrecs i quin és el seu lloc de residència.

Aquestes dades, juntament amb les de l'apartat segon d'aquest mateix capítol (que fan referència a la formació acadèmica), són les que trobem amb més freqüència en els estudis que s'han fet sobre elits de l'administració -i també sobre altres tipus d'elits polítiques- a Europa. Això fa que, salvant les diferències que hi ha entre administracions, siguin susceptibles de comparació amb les d'altres països, la qual cosa permet veure quines coincidències i divergències hi ha entre els alts càrrecs de l'Administració catalana i els d'altres administracions. La resta de dades que s'obtenen de l'entrevista, en canvi, són molt més difícils de trobar en altres estudis sobre elits administratives, la qual cosa n'impossibilita una anàlisi comparada. En aquest sentit cal dir que «granted that it is plausible that social background variables are related to elite attitudes, it seems equally plausible that, (1) some background characteristics have more relevance than others for elite attitudes in a particular national political system, (2) some attitudes are more strongly related than others to background characteristics in such system, and (3) the relative importance of the association between background and attitudes varies

from one system to another»¹.

A més de fer una anàlisi comparada amb altres estudis d'administracions estrangeres, també és interessant comparar amb les dades socio-demogràfiques de la població de Catalunya. D'aquesta manera es pot observar si les elits de l'Administració de Catalunya difereixen molt o poc de la societat que administren. Aquesta comparació, que també s'estendrà a altres indicadors que seran analitzats més endavant (així, per exemple, les actituds que veurem en el darrer apartat d'aquest capítol), ha de servir per confirmar la lògica diferència entre uns i altres, i no per criticar-la o denunciar-la.

3.1.1. Edat

L'edat mitjana dels alts càrrecs de l'Administració catalana gairebé arriba als cinquanta anys (és de 47,8 anys)². No es pot parlar, doncs, d'una Administració de joves ni de vells alts càrrecs, sinó que es pot entendre, com veurem més endavant, com una edat en la qual s'ha arribat a una maduresa política, intel·lectual i professional ideal per ocupar un càrrec d'aquest estil. No obstant això, si es fa una anàlisi comparada amb altres països, es pot considerar com una elit político-administrativa més aviat jove³. El fet que el període actual de democràcia política

¹ EDINGER, L. J., SEARING, D. D. "Social Background in Elite Analysis: a Methodological Inquiry". A: *The American Political Science Review*. 1967, núm. 2, pàg. 431.

² El que realment he preguntat als alts càrrecs és la data de naixement, ja que d'aquesta manera sempre es pot saber l'edat que tenen en un moment determinat (en el meu cas, el mes de febrer del 1992, ja que és el mes que se situa al mig del primer trimestre del 1992, que és el trimestre que vaig agafar, com he dit en el primer capítol, com a període per estudiar els alts càrrecs).

³ L'edat mitjana de les elits de l'Administració francesa era de cinquanta anys (SIWEK-POUYDESSEAU, J. *Le personnel de direction des ministères*. París: Librairie Armand Colin, 1969, pàg. 57-58) i de més de cinquanta anys la de les elits de les administracions holandesa (ELDERSVELD, S. J.; KOOIMAN, J., TAK, T. VAN DER. *Elite Images of Dutch Politics*. Ann Arbor. University of Michigan Press, 1981, pàg. 44), italiana (CASSESE, S. "The Higher Civil Service in Italy". A: SULEIMAN, E. (ed.). *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York. Holmes & Meier, 1984, pàg. 41, 42; CASSESE, S. "L'Amministrazione Pubblica in Italia". A: *Rivista Trimestrale di Scienza dell'Amministrazione*. 1985, núm. 2, pàg. 20), anglesa (FORTIN, Y. "Hauts fonctionnaires et superstructures des administrations centrales en Grande-Bretagne". A: *Revue du Droit Public*. 1979,

i, de retruc, les institucions catalanes actuals tinguin menys de dues dècades d'història fa que les elits polítiques catalanes⁴ -i també les espanyoles⁵- siguin més joves que les d'altres països amb una llarga tradició democràtica. Per això si comparem les edats de les elits estudiades amb les d'aquells que eren alts càrrecs l'any 1981, es pot percebre, com ara mateix veurem, un envelliment clar de l'elit política de l'Administració catalana.

Amb els trams d'edat que s'han dissenyat (taula 5), es pot veure com menys d'un 10% ja han fet seixanta anys -els més vells- i una mica més d'aquest percentatge no arriben als quaranta -els més joves-, més de la meitat està en la quarantena i, més concretament, un de cada tres se situa en el tram d'edat que va dels quaranta-cinc als quaranta-nou anys, que és on hi ha el gruix dels alts càrrecs⁶. Pel que fa als trams d'edat d'aquells que eren alts càrrecs l'any 1981, cal dir que el 65% se situaven en la quarantena (dotze punts per sobre del percentatge actual) i un 17%, en la trentena (cinc punts per sobre)⁷, la qual cosa

núm. 4, pàg. 1090), grega (VERNARDAKIS, G., PAPASTATHOPOULOS, C. D. "La haute fonction publique en Grèce". A: *Revue Internationale des Sciences Administratives* 1990, núm. 1, pàg. 719) i sueca (ANTON, T. J. *Administered Politics: Elite Political Culture in Sweden*. Boston: Martinus Nijhoff Publishing 1980, pàg. 22).

⁴ L'edat mitjana dels diputats del Parlament de Catalunya l'any 1980 era de 45 anys i, més concretament, l'edat mitjana del que pertanyien a la coalició CiU era de 47,4, és a dir, pràcticament la mateixa que la dels alts càrrecs de l'Administració (PITARCH, I. E., SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 26, pàg. 138). Aquesta "joventut" també es pot percebre en les elits polítiques municipals de Catalunya (CAPO, J. "La élite política local en España". A: *Revista de Estudios Políticos* 1992, núm. 76, pàg. 138; BARAS, M. "Élites municipales y partidos políticos 1983". A: *Revista de Estudios Políticos* 1992, núm. 76, pàg. 170).

⁵ L'edat mitjana dels diputats espanyols després de les eleccions del 1977 i del 1979 era, respectivament, de 44,2 i 43,2 anys (CAMPO, S. DEL; TEZANOS, J. F., SANTIN, W. "The Spanish Political Elite: Permanency and Change". A: CZUDNOWSKI, M. M. (ed.). *Does Who Governs Matter?: Elite Circulation in Contemporary Societies*. De Kalb (Illinois): Northern Illinois University Press, 1982, pàg. 140). Les elits polítiques municipals espanyoles també es poden qualificar de joves (CAPO, J. "La élite política local en España". A: *Revista de Estudios Políticos* 1992, núm. 76, pàg. 138).

⁶ El gruix dels diputats del Parlament de Catalunya l'any 1980 el trobem en canvi en la franja d'edat que va dels trenta als trenta-cinc anys (PITARCH, I. E., SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 26, pàg. 138).

⁷ ALFONSO, A. de. "Los altos cargos' de la Generalitat. ¿administradores o políticos?". A: *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 25, pàg. 87.

confirma l'envelliment dels alts càrrecs en aquests més de deu anys.

Taula 5

L'EDAT DELS ALTS CÀRRECS PER TRAMS

De 30 a 34 anys	6,5%
De 35 a 39 anys	5,2%
De 40 a 44 anys	20,8%
De 45 a 49 anys	32,5%
De 50 a 54 anys	15,6%
De 55 a 59 anys	11,7%
De 60 a 64 anys	3,9%
65 anys o més	3,9%

n=77

En la majoria d'administracions hi ha la tendència segons la qual, a mesura que es va pujant jeràrquicament, també puja l'edat d'aquells que ocupen els càrrecs⁸. A l'Administració catalana i, més concretament, en els càrrecs, passa just al contrari: aquells que tenen càrrecs més elevats tenen una mitjana d'edat més baixa. Així, mentre que l'edat mitjana dels secretaris generals és de 45,4 anys, la dels directors generals és de just tres anys més⁹. Aquesta diferència de tres anys entre uns i altres es pot explicar si en fixem en la mateixa naturalesa del càrrec de director general, que, com s'ha dit en el capítol anterior, requereix una

⁸ Vegeu, per exemple DOGAN, M., CAMPBELL, P. "Le Personnel Ministériel en France et en Grande-Bretagne (1945-1957)". A. *Revue Française de Science Politique* 1957, núm. 4, pàg. 818; FORTIN, Y. "Hauts fonctionnaires et superstructures des administrations centrales en Grande-Bretagne". A. *Revue du Droit Public* 1979, núm. 4, pàg. 1090. Aquesta tendència també es pot percebre en altres esferes del poder polític. Així, pel que fa a l'àmbit polític municipal espanyol, el percentatge d'alcaldes situats en tots els trams d'edat que van des dels que tenen menys de 25 anys als que se situen entre els 35 i els 39 anys és inferior al percentatge de regidors, i, en canvi, el percentatge d'alcaldes situats en la resta de trams d'edat (de 40 a 44 anys fins a l'últim) és superior que el de regidors (BOTELLA, J. "La galaxia local en el sistema político español". A. *Revista de Estudios Políticos* 1992, núm. 76, pàg. 157; COLOMÉ, G. "Comunidades Autónomas y representación local". A. *Revista de Estudios Políticos* 1992, núm. 76, pàg. 183). El mateix es pot percebre a: CAPO, J.; BARAS, M.; BOTELLA, J.; COLOMÉ, G. "La formació de una élite política local". A. *Revista de Estudios Políticos* 1988, núm. 59, pàg. 208.

⁹ Mentre que només el 14% dels secretaris generals tenen més de cinquanta anys -el mateix percentatge que el de secretaris generals que se situen en la franja d'edat que va dels trenta als trenta-quatre anys-, de directors generals n'hi ha un 40% -i només un 5% tenen menys de trenta-cinc anys.

major especialització i un major coneixement d'un àmbit determinat, la qual cosa pot provocar un cert envelliment de la persona que ocupa el càrrec.

Segurament, si ens fixéssim en els graus inferiors a director general (el de subdirector general, el de cap de servei, el de cap de secció i el de cap de negociat), hi trobaríem la relació càrrec-edat esmentada, ja que aquests càrrecs són coberts per funcionaris. En els càrrecs funcionaris es produeix amb més claretat la relació entre càrrec més alt i edat més avançada, mentre que el fet que secretaris generals i directors generals siguin càrrecs de designació política i que, a més, a la pràctica hi hagi poca distància jeràrquica entre ells, fa que aquesta relació quedi més desdibuixada. Pel que fa als consellers -que també són càrrecs de designació política, però amb una distància jeràrquica real molt més gran respecte als secretaris generals i als directors generals-, en el moment en què es van fer les entrevistes la mitjana d'edat era de cinquanta-quatre anys¹⁰ (gairebé nou anys més que la dels secretaris generals i gairebé sis anys més que la dels directors generals), cosa que em permet concloure que la cúpula dels diversos departaments està formada per individus amb més edat que els seus inferiors jeràrquics i que, per tant, es compleix la relació entre la jerarquia i l'edat.

Pel que fa a la relació entre sexe i edat, es pot pensar que les dones necessiten més anys per arribar a ocupar determinats càrrecs de comandament a causa de l'assumpció de determinats rols socials que recauen en les dones i dels mesos o anys dedicats a la maternitat. Però, si bé aquest fet el trobem, sobretot, en els càrrecs funcionaris¹¹, ja que es demanen uns mèrits objectius que les dones triguen més a obtenir, quan s'analitzen càrrecs polítics aquesta diferència d'edat es redueix i, fins i tot, l'edat de les dones pot ser inferior a la dels homes,

¹⁰ Després dels canvis de consellers que es van produir a finals del 1992, la mitjana d'edat ja no arriba als cinquanta anys. Aquestes mitjanes són molt més elevades que la dels consellers del període 1931-1939 (PITARCH, I E *Sociologia dels polítics de la Generalitat (1931-1939)*. Barcelona: Curial, 1977, pàg. 32)

¹¹ O també en el càrrec de director general de l'Administració central espanyola, on hi ha un elevat percentatge de funcionaris i on l'edat mitjana de les dones (març del 1992) és superior a la dels homes: SERRANO, T. *Características básicas de los directivos de la Administración del Estado en España*. Madrid: Instituto Universitario Ortega y Gasset, 1993, pàg. 9. (Papele de Trabajo, núm. 293)

sobretot des de la proliferació de les quotes de presència femenina o de l'exigència de la presència de dones en càrrecs de responsabilitat política, ja que la participació de la dona en qüestions polítiques és relativament recent. És per tot això que no ha d'estranyar el fet que la mitjana d'edat dels alts càrrecs de sexe femení de l'Administració catalana sigui de quaranta-sis anys i la dels de sexe masculí, de quaranta-vuit anys, és a dir, que, tot i que la diferència no és gaire gran, les dones són més joves que els homes.

Finalment, hi ha dues dades més referides a l'edat que cal destacar de l'Administració catalana: la relació edat-filiació política i la relació edat-departament. Pel que fa a la filiació política¹², es pot veure clarament com, proporcionalment, els alts càrrecs que estan afiliats a Unió tenen més edat que els que ho estan a Convergència. Així, mentre que la meitat dels democratacristians ja han fet els cinquanta anys, i un de cada cinc els seixanta, de convergents que hagin fet els cinquanta anys n'hi ha un terç i que vagin més enllà dels seixanta només un 5% (l'edat dels alts càrrecs "independents" s'acosta més a les dels alts càrrecs convergents). I pel que fa als diversos departaments de l'Administració catalana, n'hi ha tres que destaquen per la "joventut" dels alts càrrecs: el d'Economia i Finances, on més de la meitat se situen en la franja d'edat que va dels quaranta als quaranta-quatre anys; el d'Indústria i Energia, on les tres quartes parts dels alts càrrecs tenen menys de quaranta-cinc anys, i, sobretot, el de Benestar Social, on gairebé la meitat no arriba als quaranta anys i on ningú no passa dels cinquanta-quatre. En canvi, hi ha dos departaments que destaquen per la "vellesa" dels alts càrrecs: el de la Presidència, on gairebé els dos terços se situen en la cinquantena, i, sobretot, el de Política Territorial i Obres Públiques, on

¹² Tot i que es veurà més endavant, cal dir que la distribució dels alts càrrecs segons la seva filiació política és la següent:

Alts càrrecs afiliats a CDC	46,8%
Alts càrrecs afiliats a UDC	18,2%
Alts càrrecs "independents"	33,8%
NS-NC	1,3%

una quarta part ja han fet els seixanta anys.

3.1.2. Sexe

L'escassa presència de la dona en llocs de comandament polític -i no polític- ha estat demostrada en molts estudis de països diferents¹³. Tot i que en els països més desenvolupats el nivell de formació acadèmica i professional entre homes i dones s'està igualant, encara som lluny de veure una igualtat entre tots dos sexes en la participació i la dedicació polítiques, malgrat la cada cop més freqüent reivindicació d'una major presència femenina en càrrecs de comandament polític que hi ha en aquests països. Per Robert D. Putnam «in statistical terms,

¹³ Així per exemple, FUCHS EPSTEIN, C., LAUB COSER, R. (ed.) *Access to Power: Cross-National Studies of Women and Elites*. Londres: Allen & Unwin, 1981. En aquesta obra conjunta hi trobem diversos estudis sobre les dones i l'elitisme polític en països com la Gran Bretanya, França, la República Federal Alemanya, Finlàndia, Noruega, Polònia, Iugoslàvia, els Estats Units, Àustria i la República Democràtica Alemanya -en el qual la característica principal és precisament el baix percentatge de dones en llocs de comandament polític (Noruega, tot i haver-hi també poca presència femenina dins de l'elit política del país, és un dels que presenta uns percentatges més alts). O també CASTLES, F. G. "La representación de la mujer en los órganos legislativos". A *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 29, on a la pàgina 210 hi ha un quadre comparatiu amb els percentatges de dones que hi havia en els parlaments de vint-i-un països a finals dels anys setanta i a principis dels vuitanta (que va del 3% del Parlament britànic al 26% del Parlament de Finlàndia). Pel que fa a les elits de l'Administració britànica, francesa i americana, vegeu també: MACKENZIE, W. J. M., GROVE, J. W. *Central Administration in Britain*. Londres: Longmans, Green and Co., 1957, pàg. 64; KELSALL, R. K. "Recruitment to the Higher Civil Service". A: STANWORTH P., GIDDENS A. (ed.) *Elites and Power in British Society*. Cambridge: Cambridge University Press, 1974, pàg. 182; MOUGEL F. C. *Elites et système de pouvoir en Grande-Bretagne 1945-1987*. Bordeus: Presses Universitaires de Bordeaux, 1990, pàg. 156; DREWRY, G., BUTCHER, T. *The Civil Service Today*. Oxford: Basil Blackwell, 1991, pàg. 64; MOSSUZ-LAVAU, J., SINEAU M. "Les femmes et la politique". A: *Revue Française de Science Politique*, 1976, núm. 3, pàg. 929-956; PENAUD, J. "Le haute fonction publique en France". A: *Rivista Trimestrale di Diritto Pubbico* 1983, núm. 1, pàg. 66-; LOCHAK, D. "La Haute Administration à l'épreuve de l'alternance". A: BIRNBAUM, P. (ed.) *Les élites socialistes au pouvoir*. Paris: Presses Universitaires de France, 1985, pàg. 177; BODIGUEL, J. L. "Que sont les ministres devenus?". A: *Pouvoirs*, 1986, núm. 36, pàg. 141; DYE, T. R. *Who's Running America?* Englewood Cliffs (Nova Jersey): Prentice-Hall, 1979, pàg. 175-178. La mateixa tendència trobem a Holanda (ELDERSVELD, S. J.; KOOIMAN, J.; TAK, T. VAN DER *Elite Images of Dutch Politics*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1981, pàg. 44), Grècia (VERNARDAKIS, G.; PAPASTATHOPOULOS, C. D. "La haute fonction publique en Grèce". A: *Revue Internationale des Sciences Administratives* 1990, núm. 1, pàg. 718), el Japó (KOH, B. C. *Japan's Administrative Elite*. Berkeley, Califòrnia: University of California Press, 1989, pàg. 105, 260), el Canadà (OLSEN, D. *The State Elite*. Toronto: McClelland and Stewart, 1980, pàg. 76) i a Suècia (ANTON, T. J. *Administered Politics: Elite Political Culture in Sweden*. Boston: Martinus Nijhoff Publishing, 1980, pàg. 22).

women are the most underrepresented group in the political elites of the world. The world of high politics is almost universally a man's world»¹⁴. Espanya no n'és una excepció¹⁵ i Catalunya tampoc¹⁶. I dins de Catalunya, es pot veure com en la seva Administració la presència d'alts càrrecs de sexe masculí és clarament superior a la d'alts càrrecs de sexe femení: hi ha un 91% d'homes i només un 9% de dones. Si comparem aquests percentatges amb els d'aquells que eren alts càrrecs a principis dels anys vuitanta, es pot concloure que en més de deu anys poca cosa s'ha fet per donar més protagonisme a les dones en els llocs de comandament polític de l'Administració catalana, ja que llavors hi havia un 8% de dones¹⁷. A l'Administració central espanyola, tot i que el percentatge de dones

¹⁴ PUTNAM R. D. *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs (Nova Jersey) Prentice-Hall, 1976 pàg 32-33

¹⁵ Així, pel que fa a l'àmbit municipal espanyol, l'any 1983 hi havia només un 4,5% de representants locals que eren dones. On hi ha més regidores és a Ceuta (12%), a Melilla (8%), a Múrcia (7,81%), al País Basc (7,70%), a les Balears (7,36%) i a les Canàries (7,01%), i on n'hi ha menys és a La Rioja (3,09%) (COLOMÉ, G. "Comunidades Autónomas y representación local". A: *Revista de Estudios Políticos* 1992, núm. 76 pàg. 186). El fet que la qualificació acadèmica i professional d'aquestes dones és superior a la dels homes significa, segons Jordi Capó, «que son mayores los requisitos que "inconscientemente" exigen los partidos a la representación femenina para su presencia en las listas. La discriminación se produce en un doble sentido: por su escasa presencia electoral y por los elevados requisitos que se exigen para su participación cuando se produce» (CAPO, J. "La élite política local en España". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1992, núm. 76, pàg. 137).

¹⁶ Dels 135 diputats del Parlament de Catalunya, l'any 1980 només hi havia set dones, és a dir, un 5,2%. Cal afegir-hi que el grup parlamentari de Convergència i Unió és el que tenia, en números absoluts, més dones -tres- que eren el 7,5% dels seus parlamentaris (PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 26, pàg. 136). La subrepresentació femenina era total (no hi havia cap dona) en el Parlament del 1932 (PITARCH, I. E. *Sociología dels polítics de la Generalitat (1931-1939)* Barcelona: Curial, 1977, pàg. 20-21). Pel que fa a l'àmbit local català, el percentatge de dones representants locals en els anys 1973, 1983 i 1987 era d'un 4,6%, d'un 6,6% i d'un 7,4%, respectivament (CAPO, J. "La élite política local en España". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1992, núm. 76, pàg. 137). Joan Botella, fent referència a la infrarepresentació de la dona en l'àmbit polític local, considera que «cuanto menos estructurada políticamente se encuentre una "arena" y, por consiguiente, más dominada por la espontaneidad social, más débil será la presencia de mujeres en su seno» (BOTELLA, J. "La galaxia local en el sistema político español". A: *Revista de Estudios Políticos* 1992, núm. 76, pàg. 157). Finalment, assenyalar que el percentatge de dones en els càrrecs de responsabilitat de CDC és també molt baix, la qual cosa fa que Joan Marcet qualifiqui aquest partit de "partit predominantment masculí" (MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya* Barcelona: Edicions 62, 1984, pàg. 185).

¹⁷ ALFONSO, A. de. "Los 'altos cargos' de la Generalitat ¿administradores o políticos?". A: *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 25, pàg. 88.

és superior (el 14%)¹⁸, també cal parlar d'una gran subrepresentació de la dona en els llocs de comandament polític. A l'Administració basca, dels 513 viceconsellers i directors generals que hi ha hagut des del 1980 fins al 1989, només hi trobem trenta-sis dones (un 7%)¹⁹.

La resposta a la gairebé nul·la presència de dones en llocs de comandament polític tenint en compte que a Catalunya hi ha més dones que homes²⁰, normalment la trobem en els rols que els assigna la societat²¹ i, més concretament, en els rols que adquireix la dona amb el matrimoni: dedicar-se més que l'home a la casa i a cuidar els fills. D'això es desprèn que les dones, per tal d'arribar a aconseguir un càrrec de comandament, han d'escapar d'alguna manera d'aquests rols estereotipats o deixar-los en un segon terme. En el cas de les dones que són alts càrrecs de l'Administració catalana, hi ha un percentatge força elevat d'absència de fills (gairebé la meitat, mentre que d'homes sense descendència n'hi ha un de cada deu) i de dones solteres²² o separades (també gairebé la meitat, mentre que d'homes solters n'hi ha menys d'un 5% i de separats, cap).

¹⁸ SERRANO, T. *Características básicas de los directivos de la Administración del Estado en España*. Madrid: Instituto Universitario Ortega y Gasset, 1993, pàg. 9 (Papeles de Trabajo, núm. 293).

¹⁹ MESA DEL OLMO, A. "Datos de estructura y movilidad de los cargos de designación política en la Administración autónoma vasca (1980-1989)". A: AUTORS DIVERSOS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati: HAEE IVAP, 1991, vol. III, pàg. 1605.

²⁰ Segons dades del cens de població del 1991, a Catalunya hi ha un 48.9% d'homes i un 51.1% de dones.

²¹ La relació entre els rols que tenen assignats les dones i les dificultats que tenen per arribar a ocupar llocs de comandament polític ha estat estudiada en diversos estudis, entre els quals podem destacar: FUCHS EPSTEIN, C., LAUB COSER, R. (ed.) *Access to Power: Cross-National Studies of Women and Elites*. Londres: Allen & Unwin, 1981, pàg. 37, 73; i EALLMER-CAO, T. H.; WENGER, R. *L'élite politique féminine en Suisse*. Zurich: Edition Seismo, 1989, pàg. 7. Pel que fa a les dificultats que tenen les dones que finalment arriben a aconseguir un lloc de comandament vegeu l'interessant estudi d'Anand Arora: ARORA, A. *The Women Elite in India*. Londres: Sangam, 1991.

²² Aquesta dada també la trobem en altres països, com, per exemple, Finlàndia: «It seems especially difficult for women to combine marriage and an elite position, a third of the Finnish female elite has never married, compared with 2-3 per cent of the male elite» (HAAVIO-MANNILA, E. "Women in the Economic, Political, and Cultural Elites in Finland". A: FUCHS EPSTEIN, C.; LAUB COSER, R. (ed.) *Access to Power: Cross-National Studies of Women and Elites*. Londres: Allen & Unwin, 1981, pàg. 73).

Un altre fet que ha quedat demostrat en diversos estudis és que, a mesura que anem pujant en l'escala jeràrquica la presència de la dona és més reduïda²³ (el que Alice Rossi anomena «the diminishing flow»²⁴). Però en el col·lectiu que s'estudia passa just el contrari: proporcionalment, hi ha més dones que ocupen el lloc de secretari general (gairebé el 30% de secretaris generals són de sexe femení) que no pas que estan al capdamunt d'una direcció general (no arriba al 5%). Aquesta diferència de percentatges es pot pensar que és absolutament conjuntural, però, si ens fixem en els més de deu anys de funcionament de l'Administració catalana, podem observar com la presència femenina sempre ha estat més elevada, i encara avui ho segueix sent, en el càrrec de secretari general. Per tant, difícilment es pot trobar una explicació global a aquest fenomen i caldria anar a explicacions individuals.

Si anem més enllà del col·lectiu estudiat, i sense sortir de l'Administració catalana, sí que es pot percebre la tendència segons la qual la proporció de dones disminueix a mesura que anem pujant en l'escala jeràrquica. Així, proporcionalment, hi ha més dones en el col·lectiu dels funcionaris (un 48,7%, segons dades de gener del 1994 facilitades per la Generalitat de Catalunya) que en el col·lectiu dels alts càrrecs (9%), i hi ha més dones en el col·lectiu dels alts

²³ Així, per exemple, en l'Administració central espanyola, el percentatge de dones en el grup A (24%) és més elevat que en el nivell de director general (14%) SERRANO, T. *Características básicas de los directivos de la Administración del Estado en España*. Madrid. Instituto Universitario Ortega y Gasset, 1993, pàg. 3, 9 (Papeles de Trabajo, núm. 293). Montserrat Baras va més enllà de l'àmbit de l'Administració quan afirma que «a medida que se asciende en la escala de poder la presencia femenina disminuye. Es decir, encontramos más mujeres en los candidatos que entre los electos, hay más concejales que alcaldesas, más parlamentarias que ministras. En los partidos políticos también se da esta desnivelación por poder. Se encuentran más mujeres en los órganos amplios que en los órganos ejecutivos de los partidos» (BARAS, M. "Las élites políticas". A: *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*. 1991, núm. 10, pàg. 18). Pel que fa a l'àmbit local català, tant l'any 1979 com el 1983 es pot veure com el percentatge de regidores és inferior al d'alcaldeses (CAPO, J.; BARAS, M.; BOTELLA, J.; COLOMÉ, G. "La formació de una élite política local". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1988, núm. 59, pàg. 215).

²⁴ ROSSI, A. "Status of Women in Graduate Departments of Sociology". A: *American Sociologist*. 1970, vol. 5, núm. 1, pàg. 1-12. Vegeu també: BELTRAN, M. *La élite burocrática española*. Barcelona: Ariel, 1977.

càrrecs que en el col·lectiu dels consellers²⁵. I en el col·lectiu dels funcionaris també hi ha menys dones en les categories més altes: hi ha un 15,6% de dones que ocupen el càrrec de subdirector general, un 22,5% que ocupen el càrrec de cap de servei, un 32,7% que ocupen el càrrec de cap de secció i un 48,4% que ocupen el càrrec de cap de negociat²⁶.

La majoria de dones estan afiliades a un partit polític i, fins i tot, es pot observar com, en percentatges, hi ha més dones afiliades que no pas homes (el 71% de les dones i el 64% dels homes). I, si ens fixem en el partit al qual pertanyen, el 40% de les dones amb carnet estan afiliades a Unió Democràtica i el 60% restant, a Convergència (en el cas dels homes, un de cada quatre dels que estan afiliats pertanyen a UDC i les tres quartes parts restants, a CDC), la qual cosa em permet concloure que, si bé la presència de dones en els alts càrrecs de l'Administració catalana és minúscula, dels dos partits que estan colitzats en el Govern català és Unió Democràtica el que més ha contribuït a aquesta presència²⁷.

A més de ser, com s'ha vist, dones polititzades, els càrrecs que ocupen i els departaments en els quals els ocupen no són de poca entitat política, ja que estan al capdamunt de secretaries generals de departaments que es consideren molt importants (com el de la Presidència o el de Governació) i de direccions generals amb una clara incidència social (com, per exemple, la Direcció General de Planificació Escolar o la Direcció General d'Atenció a la Infància). El Departament de Benestar Social és el més permeable a la presència de dones al capdamunt de

²⁵ En el moment en que es van fer les entrevistes no hi havia cap dona consellera, però amb el Decret 295 1992, de 22 de desembre, es va nomenar Maria Eugènia Cuenca consellera de Governació, la qual cosa va significar l'entrada, per primera vegada en la història de la Generalitat de Catalunya, d'una dona al consell executiu i que en el col·lectiu dels consellers hi hagués un 7,7% de dones.

²⁶ Percentatges obtinguts a partir d'unes dades que presenta un estudi del Comitè Assessor per a l'estudi de l'organització de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (*EL PAÍS*, 28 d'octubre de 1991 -edició de Catalunya-, pàg. 29).

²⁷ Aquesta sobrerrepresentació masculina, més accentuada a CDC, també la trobem en els delegats que assisteixen als congressos d'aquest partit. Així, en el V Congrés de CDC hi havia un 86,4% de delegats i un 13,4% de delegades (BOTELLA, J.; CAPO, J.; MARCET, J. "Aproximación a la sociología de los partidos políticos catalanes". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1979, núm. 10, pàg. 189).

les direccions generals (el 40% dels alts càrrecs són dones)²⁸.

Com a conclusió, malgrat que la xifra de dones amb la categoria d'alt càrrec és molt petita dins de l'Administració catalana, de les poques que hi ha se'n pot dependre un elevat grau de políftizació i el fet d'ocupar càrrecs de certa envergadura política.

3.1.3. *Estat civil i nombre de fills*

L'estat civil és una dada que, tot i que no dóna gaire informació, s'acostuma a introduir en gairebé tots els estudis sòcio-demogràfics que es fan sobre col·lectius socials. Per permetre una anàlisi comparada amb altres col·lectius socials i per completar el perfil sòcio-demogràfic dels alts càrrecs de l'Administració catalana, he considerat oportú introduir-la en aquest estudi²⁹.

Gairebé tots els alts càrrecs (poc més del 90%) són casats³⁰, només hi ha un 5% de solters i la resta es distribueixen entre els vidus i els separats i divorciats. D'aquests pocs separats i divorciats (que no arriben al 3%), no n'hi ha ni un que estigui afiliat al partit democratacristià³¹, i tots són dones afiliades a CDC. Tots els alts càrrecs que pertanyen a Unió Democràtica són casats.

²⁸ Cal tenir present que aquest departament, que en altres administracions es podria considerar com un departament de segona categoria, en el cas de l'Administració catalana es pot considerar com un dels més importants, ja que, com hem vist, és el quart amb més assignació pressupostària després dels macro-departaments de Sanitat i Seguretat Social, Ensenyament i Política Territorial i Obres Públiques

²⁹ Com a dada prèvia cal tenir present que, segons dades del cens de població del 1991, la distribució de la població catalana segons l'estat civil és la següent: solters (42,2%), casats (49,6%), vidus (6,4%) i divorciats/separats (1,8%).

³⁰ Percentatge lleugerament superior al de parlamentaris de CiU del Parlament de Catalunya l'any 1980, que era d'un 86% (PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1982, núm. 26, pàg. 142).

³¹ Cal recordar que Unió Democràtica no està a favor del divorci, com ho expressen les ponències sobre la família elaborades en els congressos nacionals ordinaris IX i X d'aquest partit.

Pel que fa al nombre de fills, la mitjana per alt càrrec se situa en 2,3³². Més de la meitat dels alts càrrecs tenen dos o tres fills (un de cada quatre en té tres) i, mentre que d'alts càrrecs que tenen més de tres fills n'hi ha gairebé un 20%³³, d'alts càrrecs que no tenen descendència n'hi ha un 14%.

Hi ha una gran diferència entre la mitjana de fills dels homes (2,3 fills) i de les dones (1,7 fills). Aquesta diferència entre ambdues mitjanes s'explica, com ja s'ha dit, pel fet que és més difícil per a les dones compatibilitzar el càrrec de director general o de secretari general amb el fet de tenir fills. També hi trobem diferències segons la filiació política dels alts càrrecs: aquells que estan afiliats al partit democratacristià, en proporció, tenen més fills (amb una mitjana de 2,9) que els convergents (amb una mitjana de 2,1). No hi ha cap alt càrrec d'Unió que no tingui fills, mentre que un de cada cinc de Convergència manifesta no tenir-ne; i mentre que gairebé les tres quartes parts dels democratacristians tenen tres o quatre fills, en el cas dels afiliats a Convergència el percentatge és de poc més del 30%. La resta no arriben als tres fills (tret d'un alt càrrec afiliat a CDC que en té set).

3.1.4. Lloc de naixement

L'anàlisi del lloc de naixement dels alts càrrecs és força suggerent en una societat com la catalana, que ha rebut una gran quantitat d'immigració d'altres indrets d'Espanya i on el "problema de la immigració" s'ha intentat solucionar d'arrel, ja des de la transició cap a la democràcia, per tal d'evitar una divisió bel·ligerant de la comunitat entre els nascuts a Catalunya i els nascuts fora de

³² Aquesta mitjana s'aproxima molt a la de la població de Catalunya, que, segons dades de l'Enquesta Sòcio-demogràfica del 1991, és de 2,4 fills.

³³ Xifra molt inferior al 67,6% de diputats de la coalició CiU del Parlament de Catalunya del 1980 que tenien més tres fills (PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1982, núm. 26, pàg. 142).

Catalunya³⁴. A l'Administració de la Generalitat es pot observar, però, un gran «autoctonisme»³⁵, és a dir, n'hi ha molts d'origen català: el 90% han nascut a Catalunya i només un 10% a la resta d'Espanya (no n'hi ha cap que hagi nascut a l'estranger), la qual cosa confirma que «les posicions clau en el sistema polític català són ocupades per nascuts a Catalunya»³⁶.

Si es comparen aquestes dades amb les del lloc de naixement de la població catalana (67,5% nascuts a Catalunya, 30,8% nascuts a la resta de l'Estat i 1,7% nascuts a l'estranger³⁷), es pot veure com proporcionalment hi ha molts més alts càrrecs de l'Administració catalana nascuts a Catalunya i, per tant, hi ha molt pocs representants dels nascuts fora de Catalunya en els llocs de comandament polític de l'Administració. I si aquestes dades es comparen amb les dels diputats del Parlament de Catalunya, on el 83,7% són d'origen català i el 16,3% són d'origen no català³⁸, i amb les dades sobre els regidors catalans, on el 87% (els anys 1979 i 1983) han nascut a Catalunya i el 13% a fora³⁹, s'observa com els percentatges són pràcticament idèntics als dels alts càrrecs de l'Administració i, per tant, que hi ha una clara infrarepresentació dels nascuts fora de Catalunya en les elits polítiques catalanes. No obstant aquest autoctonisme, es pot dir que «en

³⁴ Per veure les repercussions polítiques d'aquest fenomen, vegeu BOTELLA, J.; MARCET, J. "La inmigración en Cataluña. Electores, partidos y representación política". A: *Sistema*. 1981, núm. 45, pàg. 53-73.

³⁵ Expressió utilitzada per Ismael E. Pitarch i Joan Subirats a: PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1982, núm. 26, pàg. 130.

³⁶ BOTELLA, J. "Les élites polítiques de la Catalunya democràtica". A: *Papers*. 1990, núm. 33, pàg. 71.

³⁷ Dades del cens de població del 1991.

³⁸ A més, si ens fixem només en els diputats que pertanyen a la coalició Convergència i Unió, s'observa com absolutament tots són d'origen català. I el mateix es pot dir d'aquells diputats de CDC i d'UDC que van ser elegits en les eleccions generals del 1977 i del 1979 (PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1982, núm. 26, pàg. 131).

³⁹ El percentatge de regidors de la coalició CiU que han nascut a Catalunya puja fins al 95% (CAPO, J.; BARAS, M.; BOTELLA, J.; COLOMÉ, G. "La formació de una élite política local". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1988, núm. 59, pàg. 211, 214).

Catalunya se da una mejor representación en el seno de las instituciones y personal parlamentario de la Generalitat de los no nacidos aquí, que la de los catalanes tienen o han tenido proporcionalmente en el seno de las instituciones parlamentarias estatales»⁴⁰. Finalment, la comparació amb la primera fornada d'alts càrrecs de principis dels anys vuitanta, em permet afirmar que el nivell d'autoctonisme dels alts càrrecs s'ha anat incrementant, ja que llavors hi havia un 18% d'alts càrrecs nascuts fora de Catalunya⁴¹. En poc més de deu anys, doncs, el percentatge d'alts càrrecs nascuts fora de Catalunya ha quedat reduït gairebé a la meitat, la qual cosa fa que avui no es puguin repetir les paraules d'Alfonso de Alfonso segons les quals aquell 18% d'alts càrrecs de l'any 1981 nascuts fora de Catalunya significava «una ruptura de la imatge absolutament catalana que pretenia dar una alianza electoral nacionalista como es CiU, imatge que es absolutament necesaria para presentar la lista electoral ante el elector nacionalista, pero que pierde valor en la designación de los altos cargos, mentes grises de la Administración catalana, poco conocidos por el público elector y en cuya designación parecen primar más las consideraciones de eficacia que las de imagen»⁴².

El 10% que han nascut fora de Catalunya procedeixen de les comunitats autònomes següents: Aragó, les Balears, Castella-La Manxa, Castella i Lleó, el País Basc i el País Valencià. En canvi, no hi ha cap alt càrrec d'Andalusia (mentre que, segons dades del cens de població del 1991, un 14,2% de la població catalana ha nascut a Andalusia)⁴³.

⁴⁰ PITARCH I E. SUBIRATS J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 26, pàg. 134.

⁴¹ ALFONSO, A. de "Los 'altos cargos' de la Generalitat ¿administradores o políticos?". A *Revista de Estudios Políticos* 1987, núm. 25, pàg. 88.

⁴² ALFONSO, A. de "Los 'altos cargos' de la Generalitat ¿administradores o políticos?". A *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 25, pàg. 89.

⁴³ Aquesta infrarepresentació de la població catalana nascuda fora de Catalunya en els càrrecs de designació política de l'Administració, entesa com a infrarepresentació d'una minoria amb un estatus social inferior, també la trobem, com assenyala Putnam, en altres administracions. Així, «blacks and Catholics in America illustrate this phenomenon, as do non-Slavic minorities in the Soviet Union, French Canadians in Canada, Croats and Slovenes in pre-Titoist Yugoslavia, and assorted ethnic minorities in various developing countries» (PUTNAM, R. D. *The Comparative Study*

A més d'aquest origen català (nascuts a Catalunya), i atenent a la comarca de procedència, cal afegir una altra característica: la centralitat, ja que gairebé el 60% dels alts càrrecs han nascut al Barcelonès. El percentatge de naixements en la resta de comarques és molt baix i no hi ha cap altra comarca que destaquï. No obstant això, la segona comarca en nombre de naixements d'alts càrrecs és el Vallès Occidental -amb un percentatge del 6%. De les quaranta-una comarques catalanes, n'hi ha divuit de les quals procedeix algun alt càrrec: l'Alt Camp, l'Alt Penedès, el Bages, el Baix Empordà, el Barcelonès, el Garraf, el Gironès, el Maresme, la Noguera, Osona, el Pallars Jussà, la Ribera d'Ebre, la Segarra, el Segrià, el Solsonès, el Tarragonès, l'Urgell i el Vallès Occidental. En l'anàlisi per províncies (separant la ciutat de Barcelona de la província de Barcelona), s'observa com després de la província de Barcelona, hi ha més alts càrrecs que provenen de la província de Lleida que no pas de la de Girona i de la de Tarragona juntes⁴⁴. No obstant això la conclusió és que les elits polítiques de l'Administració catalana provenen majoritàriament de la ciutat de Barcelona, la qual cosa permet emfasitzar la seva centralitat i afegir-hi el qualificatiu d'urbanes o barcelonines⁴⁵:

of *Political Elites*. Englewood Cliffs (Nova Jersey) Prentice-Hall 1976, pàg. 32) Pel que fa concretament a l'Administració canadenca «British origin was still heavily overrepresented French slightly underrepresented and all the other ethnic categories together most heavily underrepresented» (OLSEN, D. *The State Elite*. Toronto: McClelland and Stewart 1980, pàg. 77) Pel que fa a les elits americanes vegeu també DYE, T. R. *Who's Running America?* Englewood Cliffs (Nova Jersey) Prentice-Hall 1979 pàg. 173-175

⁴⁴ Segons dades del cens de població del 1991 la distribució per províncies dels nascuts a Catalunya és la següent

Barcelona	71,9%
Girona	9,9%
Lleida	8,4%
Tarragona	9,9%

⁴⁵ En les elits de l'Administració francesa, tot i que el percentatge és més baix, també es pot parlar de centralitat, ja que en els anys setanta un 35% dels directors dels departaments ministerials van néixer a la regió de París (la població de la qual era llavors un 18% del total de la població francesa) SULEIMAN, E. N. *Politics, Power, and Bureaucracy in France*. Princeton (Nova Jersey) Princeton University Press 1974, pàg. 63-64. En canvi, pel que fa al lloc de naixement de les elits de l'Administració holandesa, es pot parlar clarament de descentralitat (ELDERSVELD, S. J., KOOIMAN, J.; TAK, T. VAN DER *Elite Images of Dutch politics*. Ann Arbor. University of Michigan Press, 1981, pàg. 44). Pel que fa a les elits de l'Administració espanyola, sempre s'ha parlat de centralisme o de "madrienyisme", sobretot en el règim franquista (ÁLVAREZ, J.

Taula 6**PROVÍNCIA DE NAIXEMENT DELS ALTS CÀRRECS NASCUTS A CATALUNYA**

Barcelona ciutat	58,5%
Província de Barcelona	21,5%
Província de Girona	4,3%
Província de Lleida	11,4%
Província de Tarragona	4,3%

n=70

Aquest origen català i aquesta centralitat són més accentuats en els alts càrrecs que estan afiliats a Convergència que no pas en els alts càrrecs que estan afiliats a Unió⁴⁶. Així, mentre que en el cas dels convergents només un 5% han nascut fora de Catalunya i, d'aquells que han nascut a Catalunya, un 40% és de fora del Barcelonès, en el cas dels demòcratacristians els percentatges pugen deu punts més (un 15% han nascut a fora i, dels que han nascut a Catalunya, la meitat són de fora de Barcelona). Si bé amb aquesta sola dada no es pot qualificar els alts càrrecs convergents d'individus amb una dosi de catalanitat més gran que els demòcratacristians, més endavant veurem si es va confirmant aquesta diferència.

Per mesurar la dosi de catalanitat faré servir els indicadors objectius següents: lloc de naixement dels alts càrrecs, lloc de naixement dels seus pares, lloc on van fer el batxillerat, lloc on van fer els estudis universitaris i llengua materna. També faré referència a la dosi de catalanisme, és a dir, a aquells aspectes més subjectius que ens indiquen afecció per Catalunya o per les característiques nacionals catalanes i que mesuraré amb els indicadors següents:

Burocracia y poder político en el régimen franquista (El papel de los Cuerpos de funcionarios entre 1938 y 1975). Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública, 1984. CUENCA, J. M., MIRANDA, S. "La élite ministerial franquista". A *Revista de Estudios Políticos*, 1987, núm. 57, pàg. 107).

⁴⁶ En els congressos de Convergència Democràtica de Catalunya també es pot percebre un elevadíssim percentatge de delegats nascuts a Catalunya. Així, les dades del V Congrés són les següents: 95,2% nascuts a Catalunya, 3,5% nascuts a la resta d'Espanya i 1,2% nascuts a l'estranger (BOTELLA, J., CAPO, J., MARCET, J. "Aproximación a la sociología de los partidos políticos catalanes". A *Revista de Estudios Políticos*, 1979, núm. 10, pàg. 191). Aquest 95,2% de delegats nascuts a Catalunya, fa que Joan Marcet qualifiqui aquest partit de "partit de catalans d'origen" (MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1984, pàg. 194-195).

grau de catalanitat de l'ambient de la família de procedència, contingut catalanista de les converses polítiques familiars i sentiment de pertinença. Finalment, farà referència a la dosi de nacionalisme, entesa com a actitud política derivada directament del fet d'atribuir, en un terreny ètico-polític, un valor altíssim al fet nacional o a la nació, que serà mesurada per aquests indicadors: problema més important de Catalunya, principals objectius per a Catalunya, valoració de l'actual quota d'autogovern de Catalunya i influència política que desitgen que tingui a Catalunya el Govern central. El que es tracta de demostrar és, en primer lloc, que una de les principals característiques dels alts càrrecs és el fet de tenir una gran dosi de catalanitat, de catalanisme i de nacionalisme, ja que pertanyen a una Administració dirigida per un Govern que, des dels seus inicis, s'autoqualifica com a nacionalista⁴⁷. En segon lloc, que hi ha una gran relació entre la dosi de catalanitat, la dosi de catalanisme i la dosi de nacionalisme dels alts càrrecs. I, en tercer lloc, que són els alts càrrecs afiliats a Convergència, els quals pertanyen a un partit que s'autoqualifica com a nacionalista català⁴⁸, els que tenen una dosi de catalanitat, de catalanisme i de nacionalisme més alta.

Finalment, pel que fa al lloc de naixement dels alts càrrecs, cal dir que hi ha dos departaments que destaquen per l'elevat percentatge d'alts càrrecs que han nascut fora de Catalunya: el d'Economia i Finances -el 30%- i el de Treball -40%⁴⁹. I pel que fa a la comarca de naixement, hi ha un departament que destaca per sobre dels altres pel fet de tenir el 75% dels alts càrrecs nascuts fora del Barcelonès: el d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, que es un departament amb una activitat política que té un àmbit territorial d'incidència que moltes vegades va més enllà de la comarca del Barcelonès.

⁴⁷ Així, Jordi Pujol en el seu primer discurs d'investidura fet al Parlament de Catalunya el dia 22 d'abril del 1980 va dir «Si vostès ens voten, votaran un programa nacionalista, un govern nacionalista i un president nacionalista.» (DIARI DE SESSIONS DEL PARLAMENT DE CATALUNYA I Legislatura, 1980, núm. 4, pàg. 19)

⁴⁸ Això ho estableix l'article 1 dels estatuts de CDC

⁴⁹ Només en tres departaments més trobem alts càrrecs nascuts fora de Catalunya: Governació, Indústria i Energia i Comerç, Consum i Turisme

3.1.5. Lloc de residència

Mentre que el lloc de naixement és «absolutamente fortuito», el lloc de residència «comporta un mayor número de componentes voluntarios»⁵⁰, tot i que la centralització de les seus de les diverses direccions generals de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (totes les direccions generals tenen la seu a la comarca del Barcelonès) ha de comportar necessàriament una força centrípeta barcelonina i, per tant, una concentració del lloc de residència dels alts càrrecs en aquesta comarca. Efectivament, més del 80% viuen al Barcelonès i, dels que viuen fora, la meitat tenen el domicili a la comarca del Vallès Occidental⁵¹. També en el lloc de residència cal destacar el departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, on les tres quartes parts dels alts càrrecs viuen fora de la comarca del Barcelonès.

Dels que viuen al Barcelonès, gairebé tots (a l' 92%) viuen a la ciutat de Barcelona. Em va semblar interessant anar més enllà i preguntar pel districte de residència, i així poder confirmar la hipòtesi segons la qual els alts càrrecs viuen en els districtes més rics de la ciutat. Dels deu districtes en què es divideix la ciutat de Barcelona (Ciutat Vella, Eixample, Sants-Montjuïc, Les Corts, Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia, Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí), els alts càrrecs estan concentrats en quatre i, sobretot, en dos, dels quals encara n'hi ha un que destaca molt més que l'altre. Només hi ha residències d'alts càrrecs en els districtes de l'Eixample, Les Corts, Gràcia i Sarrià-Sant Gervasi, que són els districtes més rics de la ciutat de Barcelona⁵². A la resta de districtes no hi ha cap

⁵⁰ PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos* 1982, núm. 26, pàg. 134.

⁵¹ Aquesta centralització del lloc de residència també la trobem, encara que menys accentuada, en els diputats del Parlament de Catalunya (PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1982, núm. 26, pàg. 135).

⁵² La renda familiar disponible per càpita dels diversos districtes de Barcelona, l'any 1985 era la següent:

Districtes:	(en pessetes)
1- Sarrià-Sant Gervasi...	1.209.730
2- Les Corts.....	1.133.020
3- Eixample.....	1.016.780

alt càrrec que hi visqui⁵³. D'aquests quatre districtes, destaquen el de l'Eixample i, sobretot, el de Sarrià-Sant Gervasi⁵⁴, i són molt pocs els que viuen a Les Corts i a Gràcia (taula 7). Així, un percentatge molt elevat dels alts càrrecs de l'Administració catalana viuen en el districte més ric de la ciutat de Barcelona.

Taula 7

DISTRICTE DE RESIDÈNCIA DELS ALTS CÀRRECS QUE VIUEN A LA CIUTAT DE BARCELONA

Eixample	27,6%
Les Corts	5,2%
Sarrià-Sant Gervasi	60,3%
Gràcia	6,9%

n=58

4- Gràcia.....	919.090
5- Sants-Montjuïc.....	782.060
6- Sant Andreu.....	758.670
7- Sant Martí.....	755.860
8- Horta-Guinardó.....	754.460
9- Ciutat Vella.....	693.710
10- Nou Barris.....	624.410

Font OLIVER, J.; BUSOM, I.; TRULLÉN, J. *Estimació de la renda familiar disponible per càpita de Barcelona, els seus districtes i els 27 municipis de la Corporació Metropolitana de Barcelona (1985)*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, 1989, pàg. 60.

⁵³ Segons dades del cens de població del 1991, la distribució de la població de la ciutat de Barcelona per districtes és la següent

Ciutat Vella	5,5%
Eixample	16,7%
Sants-Montjuïc	10,9%
Les Corts	5,5%
Sarrià-Sant Gervasi ...	9,0%
Gràcia	7,8%
Horta-Guinardó	11,2%
Nou Barris	11,5%
Sant Andreu	8,8%
Sant Martí	13,0%

⁵⁴ Aquest és també el districte de residència que predomina en els delegats dels congressos de CDC (BOTELLA, J.; CAPO, J.; MARCET, J. "Aproximación a la sociología de los partidos políticos catalanes". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1979, núm. 10, pàg. 203).

No ha de sorprendre, però, que els alts càrrecs tinguin la residència en les zones més benestants de la ciutat, ja que les elits polítiques normalment surten de les elits socials, i aquestes viuen en les millors zones de la ciutat. Si ens fixéssim en el lloc de residència d'altres elits polítiques catalanes (com poden ser les elits parlamentàries o les elits locals de l'Ajuntament de Barcelona), segurament també trobaríem la mateixa concentració en els mateixos districtes. I si ens fixéssim en alguns col·lectius que es poden considerar com a elits socials o econòmiques (empresaris, alts funcionaris, professors d'universitat, etcètera), també veuríem com es concentren, sobretot, a Sarrià-Sant Gervasi, amb la qual cosa es podria dir que l'elit catalana és una elit de Sarrià-Sant Gervasi.

3.2. Formació acadèmica

Com assenyala Geraint Parry «there is obviously an intimate connection between the educational system of a country and its elite. Educational theories and reforms inevitably have political implications since part of any education is to fit a person out as a member of a body politic whether as a member of a ruling class, a quiescent subject of an administrative state, or a fully-participating citizen in some idealized democracy»⁵⁵. La majoria d'estudis sobre elits polítiques de l'administració han demostrat la connexió entre una bona base educativa i l'accés a posicions d'elit, i que, per tant, el nivell de formació acadèmica de les elits administratives és alt, és a dir, que són individus que tenen un títol universitari i, més concretament, que hi ha un clar predomini de llicenciats en dret i en ciències econòmiques, la qual cosa influeix en el seu tarannà: «British administrators differ from French administrators in part because the humanist colleges of Oxbridge differ from the technocratic *grandes écoles*, and both groups are more integrated than their American counterparts in part because the education of American elites is more pluralistic»⁵⁶. A més, com que s'està analitzant una elit política especialitzada, caldrà veure si hi ha uns departaments (més especialitzats) amb uns alts càrrecs que tenen estudis universitaris més especialitzats en la matèria del departament, i departaments (més generalistes) on hi ha molta més diversitat d'estudis universitaris. Pel que fa al lloc geogràfic on s'han fet aquests estudis, es podrà observar si també es pot parlar de catalanitat i de centralitat, és a dir, si aquests estudis s'han fet, sobretot, a Catalunya i, concretament, a Barcelona. I pel que fa als tipus de centres on han estudiat els alts càrrecs, els quals també influeixen en la seva socialització, d'entrada es pot pensar que el batxillerat s'ha

⁵⁵ PARRY, G. *Political Elites*. Londres: Allen & Unwin, 1969, pàg. 83. Així també ho consideren: DOWSE, R. E.; HUGHES, J. A. *Sociologia política*. Madrid: Alianza, 1982, pàg. 193.

⁵⁶ PUTNAM, R. D. *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood (Nova Jersey): Prentice-Hall, 1976, pàg. 70.

fet, sobretot, en centres privats i religiosos de Barcelona -on anava l'elit social catalana i d'on ha sortit la majoria de l'elit política catalana- i els estudis universitaris en universitats públiques -on una bona part de l'elit social catalana van entrar en el món de la política.

3.2.1. Nivell d'estudis

El nivell de formació acadèmica de l'elit política de l'Administració catalana és (malgrat que Franck Moderne consideri que «les communautés autonomes [espanyoles] ne disposent pas aujourd'hui d'un personnel de cadres supérieurs de qualité»⁵⁷) molt elevat: el 90% dels alts càrrecs tenen estudis universitaris de grau superior (l'any 1981, el 92%⁵⁸); el 8% estudis universitaris de grau mitjà, i només el 2% el batxillerat superior. A més, un de cada quatre ha fet dues carreres universitàries. Si comparem el nivell de formació acadèmica dels alts càrrecs de l'Administració catalana amb el dels diputats al Parlament de Catalunya i amb el dels regidors de Catalunya, es pot concloure que, com passa en pràcticament tots

⁵⁷ MODERNE, F. "Regard sur la fonction publique espagnole". A: *Revue Française d'Administration Publique*, 1986, núm. 38, pàg. 72.

⁵⁸ ALFONSO, A. de "Los 'altos cargos' de la Generalitat ¿administradores o políticos?". A: *Revista de Estudios Políticos*, 1982, núm. 25, pàg. 92.

⁵⁹ Pel que fa a l'anàlisi comparada dels que tenen estudis universitaris, tenim, entre d'altres, les dades següents: el 80% de les elits de l'Administració sueca (ANTON, T. J. *Administered Politics: Elite Political Culture in Sweden*. Boston: Martinus Nijhoff Publishing, 1980, pàg. 24), el 84% de les elits de l'Administració holandesa (ELDERSVELD, S. J.; KOOIMAN, J.; TAK, T. VAN DER. *Elite Images of Dutch Politics*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1981, pàg. 44), més del 85% de les elits de l'Administració suïssa (URIO, P.; BAUMANN, E. "Éléments de la culture politique des hauts fonctionnaires fédéraux de la Suisse". A: *Revue Française de Science Politique*, 1988, núm. 1, pàg. 86), el 90% de les elits de l'Administració grega (VERNARDAKIS, G.; PAPASTATHOPOULOS, C. D. "La haute fonction publique en Grèce". A: *Revue Internationale des Sciences Administratives*, 1990, núm. 1, pàg. 718), el 96% de les elits de l'Administració alemanya (DERLIEN, H. U. "Continuity and Change in the West German Federal Executive Elite 1949-1984". A: *European Journal of Political Research*, 1990, núm. 18, pàg. 363). El percentatge d'elits administratives europees amb formació universitària es pot considerar, doncs, molt elevat. L'única excepció són les elits de l'Administració irlandesa, ja que segons dades de principis dels anys setanta només el 26% dels *secretaries of government departments* tenien formació universitària (McMANUS, M. "Ireland". A: KINGDOM, J. E. (ed.). *The Civil Service in Liberal Democracies*. Londres: Routledge, 1990, pàg. 101).

els països europeus, el nivell d'estudis de les elits polítiques locals és el més baix i el de les elits polítiques de l'Administració, el més alt. Entre les unes i les altres trobem, doncs, les elits parlamentàries. Així, els percentatges sobre el nivell de formació acadèmica dels diputats, l'any 1980, era el següent: estudis superiors, 65,9%; estudis mitjans, 9,6%; estudis secundaris, 10,4%, i estudis primaris, 14,1%. Cal afegir, però, que a principis dels anys vuitanta més de les tres quartes parts dels diputats de Convergència i Unió tenien estudis superiors⁶⁰. Dels diputats de finals dels anys vuitanta, tenim les dades següents: llicenciats, 82,3%; tècnics superiors, 3%; tècnics, 5,9%; mitjans, 8,8%⁶¹. I pel que fa a l'àmbit municipal (regidors) català, tenim les següents xifres: de l'any 1979, titulats superiors 10%, titulats mitjans 6%, batxillerat superior 4,8%, formació professional 2,4%, batxillerat elemental 13,2% i estudis primaris 63,5%; de l'any 1983, titulats superiors 11,2%, titulats mitjans 7,8%, batxillerat superior 6,1%, formació professional 2,1%, batxillerat elemental 13,9% i estudis primaris 58,9%⁶², i de l'any 1987, titulats superiors 13,1%, titulats mitjans 8,6%, batxillerat 31,2%, formació professional 5,7%, estudis elementals 40,8% i sense estudis 0,1%⁶³. Tant en les elits parlamentàries com en les elits polítiques locals es pot observar, doncs, un augment del nivell d'estudis amb el pas dels anys. La qual cosa permet concloure que les elits polítiques catalanes estan cada cop més formades des del punt de vista acadèmic.

La diferència jeràrquica entre secretaris generals i directors generals pràcticament no es transmet en el nivell d'estudis, tot i que només trobem alts càrrecs sense estudis universitaris en el càrrec de director general. No obstant això, hi ha més directors generals amb dues carreres (un de cada quatre) que secretaris

⁶⁰ PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1982, núm. 26, pàg. 143-144.

⁶¹ MORATA, F. "Institucionalización y rendimiento político del Estado autonómico". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1992, núm. 76, pàg. 268.

⁶² CAPO, J.; BARAS, M.; BOTELLA, J.; COLOMÉ, G. "La formación de una élite política local". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1988, núm. 59, pàg. 217.

⁶³ CAPO, J. "La élite política local en España". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1992, núm. 76, pàg. 140.

generals (deu punts per sota).

També és pot preveure alguna diferència entre aquells que estan afiliats a un partit polític (CDC o UDC) i aquells que són "independents", en el sentit de pensar que aquests últims han de tenir més estudis, millor currículum acadèmic, per suplir la seva manca de currículum polític o de vinculació política, mentre que els primers, en canvi, poden suplir o completar un nivell més baix d'estudis amb la seva militància política, és a dir, poden afegir el currículum polític al currículum acadèmic. Efectivament, mentre que tots els alts càrrecs "independents" són llicenciats i, per tant, tots han aconseguit el grau superior universitari, gairebé un de cada cinc d'aquells que estan afiliats no han aconseguit aquest nivell. Una altra dada que confirma aquesta diferència és el percentatge dels que han acabat dues carreres universitàries: una mica més del 30% dels "independents" i una mica menys del 20% dels afiliats. Així doncs, les dades mostren clarament com els alts càrrecs que estan afiliats, tot i que majoritàriament són titulats universitaris de grau superior, tenen un nivell d'estudis inferior al d'aquells que no pertanyen a cap partit.

Finalment, cal afegir que en tots els departaments, menys en un, són majoria els alts càrrecs que tenen un títol universitari de grau superior. L'única excepció és el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, on predominen els que només tenen el batxillerat superior i, per tant, és el departament on el nivell d'estudis dels alts càrrecs és més baix. En canvi, els dos departaments on hi ha més alts càrrecs amb dues carreres universitàries i, per tant, on hi ha més formació universitària, són el d'Economia i Finances⁶⁴ i el de Justícia.

3.2.2. Lloc on han fet el batxillerat

Les tres quartes parts dels alts càrrecs van fer el batxillerat en centres

⁶⁴ Pel que fa a la formació dels alts càrrecs del Departament d'Economia i Finances, cal afegir, com veurem més endavant, que gairebé tots són professors d'Universitat.

privats i, d'aquests, pràcticament tots (el 85%) van anar a escoles religioses⁶⁵. Pel que fa al lloc geogràfic, cal tornar a parlar de catalanitat i de centralitat, ja que el 70% van estudiar a Barcelona, un de cada quatre en altres indrets de Catalunya i la resta fora de Catalunya (ningú va fer el batxillerat o equivalent a l'estranger). Així doncs, el gruix dels alts càrrecs va fer el batxillerat en escoles privades i religioses de Barcelona. I, pel que fa als ordes religiosos als quals pertanyen les escoles, la distribució és la següent:

Taula 8

**ORDES RELIGIOSOS DE LES ESCOLES DELS ALTS CÀRRECS QUE VAN FER EL
BATXILLERAT EN CENTRES RELIGIOSOS**

Jesuites	25,5%
Escolapis	19,6%
Gerrans de la Salle	13,7%
Maristes	7,8%
Salesians	7,8%
Sagrat Cor	3,9%
Altres	21,6%

n=51

N'hi ha dos que destaquen per sobre dels altres: l'orde religiós fundat per Ignasi de Loiola -els jesuïtes- (un de cada quatre) i l'orde religiós fundat per Josep de Calassanç -els escolapis- (un de cada cinc)⁶⁶.

Un punt que pot ser interessant d'estudiar, és veure si hi ha algun tipus de relació entre el centre on s'ha fet el batxillerat i la filiació política. D'entrada es pot observar com, proporcionalment, aquells que estan afiliats a un partit polític han anat més a escoles públiques (el 25%) que no pas aquells que no pertanyen a cap

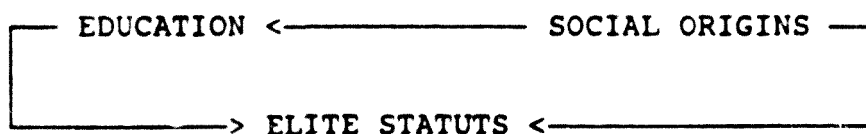
⁶⁵ En les elits d'altres administracions predominen, en canvi, aquells que van anar a escoles públiques, com ara les elits de l'Administració australiana (HIGLEY, J., DEACON, D., SMART, D. *Elites in Australia*. Londres: Routledge and Kegan Paul, 1979, pàg. 86).

⁶⁶ El fet que les elits de l'administració hagin anat a escoles prestigioses ja el trobem des de fa temps en altres administracions (KELSALL, R. K. *Higher Civil Servants in Britain*. Londres: Routledge & Kegan Paul Limited, 1955, pàg. 122-129; SULEIMAN, E. N. *Politics, Power, and Bureaucracy in France*. Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press, 1974, pàg. 68-69; HIGLEY, J.; DEACON, D., SMART, D. *Elites in Australia*. Londres: Routledge and Kegan Paul, 1979, pàg. 88).

partit (el 15%). I a més, entre els que han anat a escoles privades es pot comprovar que, en proporció, els "independents" han anat més a escoles religioses (més del 90%) que els afiliats (deu punts per sota). I encara s'hi pot afegir una dada més: si ens fixem en l'orde religiós dels que han anat a escoles privades i religioses, podem veure que aquells que no pertanyen a cap partit polític, en proporció, han anat més als jesuïtes que els que estan afiliats. Així doncs, els "independents" procedeixen més d'escoles privades i religioses -i, sobretot, dels jesuïtes- (tot i que també hi ha persones afiliades que han fet el batxillerat en escoles privades i religioses -i també en els jesuïtes-). En aquest punt, cal assenyalar algunes diferències entre els que estan afiliats a Convergència i els que ho estan a Unió: en primer lloc, aquests últims procedeixen més d'escoles religioses que els convergents i, en segon lloc, mentre que els democratacristians han estat educats, sobretot, pels jesuïtes, en els convergents hi ha més heterogeneïtat de procedència, tot i que destaquen els germans de la Salle i, sobretot, els escolapis (en canvi, només hi ha un sol alt càrrec afiliat a Convergència que hagi anat als jesuïtes).

Finalment, m'ha interessat observar la relació entre la situació econòmica familiar i l'escola. Les tres quartes parts d'aquells que van anar als jesuïtes provenen de famílies amb una situació econòmica bona i la resta, de famílies amb una situació econòmica mitjana (ni bona ni dolenta). En canvi, quant a l'altre orde religiós que predomina, el dels escolapis, es pot veure que només un terç prové de famílies amb una situació econòmica bona; la meitat, de famílies amb una economia mitjana, i la resta, de famílies amb una situació econòmica dolenta. Per tant, els que van anar al jesuïtes provenen de famílies amb uns recursos econòmics més bons que no pas les dels que van anar als escolapis⁶⁷.

⁶⁷ Pel que fa a la relació entre origen social i educació en les elits polítiques, vegeu: PUTNAM, R. D. *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs (Nova Jersey): Prentice-Hall, 1976, pàg. 30, on trobem el model següent:

3.2.3. Principals estudis universitaris i lloc on s'han fet

Com hem vist, gairebé tots els alts càrrecs de l'Administració catalana tenen estudis universitaris. Aquí es tracta d'analitzar quins són els estudis que predominen per veure quin és el tipus de formació universitària que tenen. D'entrada es pot veure que les dues carreres que predominen són ciències econòmiques (poc més del 20%) i, sobretot, dret (quasi el 30%)⁶⁸. N'hi ha dues més que, tot i tenir uns percentatges inferiors, també destaquen per sobre de les altres: la d'enginyers industrials (poc més del 10%) i la de filosofia (poc menys del 10%)⁶⁹. L'homogeneïtat d'especialitats és bastant gran⁷⁰, sobretot si tenim en

També es pot percebre aquesta relació en KELSALL R. K. *Higher Civil Servants in Britain* London. Routledge & Kegan Paul Limited 1955, pàg 159. i SULEIMAN, E. N. *Politics, Power, and Bureaucracy in France* Princeton (Nova Jersey) Princeton University Press. 1974, pàg 75-76.

⁶⁸ Aquests són també els estudis que han predominat en el Parlament de Catalunya (PITARCH, I. E. *Sociologia dels polítics de la Generalitat (1931-1939)* Barcelona: Curial, 1977, pàg 41, PITARCH, I. E., SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980" A: *Revista de Estudios Políticos* 1982 núm 26 pàg 144)

⁶⁹ Pel que fa als estudis de les elits administratives d'altres administracions, tenim les dades següents: A l'Administració australiana i a la canadenc hi predominen els economistes i els enginyers (HIGLEY, J., DEACON, D., SMART, D. *Elites in Australia* Londres: Routledge and Kegan Paul, 1979, pàg 89, OLSEN, D. *The State Elite* Toronto: McClelland and Stewart, 1980, pàg. 75). Els estudis de dret són els que predominen a l'Administració alemanya (JACOB, H. *German Administration Since Bismarck. Central Authority Versus Autonomy* New Haven: Yale University Press, 1963, pàg 203, EDINGER, L. J. *Politics in Germany: Attitudes and Processes* Boston: Little Brown, 1968, pàg 46, HECLLO, H. "In Search of a Role: America's Higher Civil Service". A: SULEIMAN, E. (ed.) *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg. 16, MAYNTZ, R. "German Federal Bureaucrats. A Functional Elite between Politics and Administration". A: SULEIMAN, E. (ed.) *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg. 181; DERLIEN, H. U. "Continuity and Change in the West German Federal Executive Elite 1949-1984". A: *European Journal of Political Research* 1990, núm 18, pàg 364), italiana (HECLLO, H. "In Search of a Role: America's Higher Civil Service". A: SULEIMAN, E. (ed.). *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg 16; CASSESE, S. "L'Amministrazione Pubblica in Italia". A: *Rivista Trimestrale di Scienza dell'Amministrazione*. 1985, núm. 2, pàg. 20), japonesa (KOH, B. C.: *Japan's Administrative Elite* Berkeley (Califòrnia). University of California Press, 1989, pàg. 142, 186), sueca (ANTON, T. J. *Administered Politics: Elite Political Culture in Sweden*. Boston: Martinus Nijhoff Publishing, 1980, pàg 28) i brasilera (MCDONOUGH, P. *Power and Ideology in Brazil*. Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press, 1981, pàg 71). A l'Administració anglesa hi predominen els estudis d'humanitats (HECLLO, H. "In Search of a Role: America's Higher Civil Service". A: SULEIMAN, E. (ed.). *Bureaucrats and Policy Making* Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg 16 ROSE, R. "The Political Status of Higher Civil Servants in Britain". A: SULEIMAN, E. (ed.). *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg.

compte que són persones que estan al capdavant de direccions generals molt heterogènies des del punt de vista precisament de l'especialitat del sector que administren. És per això que, d'entrada, es pot pensar que hi ha un predomini dels generalistes (tot i que per ratificar-ho cal fer l'anàlisi per departaments), que es podria justificar dient que «traditionally, the work of central public administration was largely concerned with the formulation and implementation of general regulations within a framework of law. This work corresponds to the Weberian notion of bureaucracy and was the province of generalists, who needed competence and reliability in the handling of public business but did not require special technical qualifications»⁷¹.

Aquesta homogeneïtat d'especialitats és més gran en els secretaris generals que en els directors generals. La proporció de llicenciats en ciències econòmiques i, sobretot, la de llicenciats en dret és molt més elevada entre els secretaris generals que no pas entre els directors generals⁷². Això permet pensar que, segons la formació universitària, els secretaris generals tenen un perfil més generalista que els directors generals, el perfil dels quals requereix, com s'ha dit, més especialització.

Encara més suggerent és veure quins estudis universitaris han fet els alts càrrecs segons el departament al qual pertanyen, la qual cosa em servirà per acabar

145). A l'Administració espanyola també hi trobem tradicionalment un predomini dels juristes (CUENCA, J. M., MIRANDA, S. "La élite ministerial franquista". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1987, núm. 57, pàg. 123) que encara trobem actualment, com ho demostra el fet que, segons dades de març del 1992, el 40% dels directors generals tenien aquest tipus de formació: SERRANO, T. *Características básicas de los directivos de la Administración del Estado en España*. Madrid: Instituto Universitario Ortega y Gasset, 1993, pàg. 10, 28. (Papeles de Trabajo núm. 293). Aquest predomini dels juristes ja va ser destacat per Max Weber a: WEBER, M. *El político y el científico*. Madrid: Alianza, 1986, pàg. 112-115.

⁷⁰ Hi ha més homogeneïtat, per exemple, que els diputats del Parlament de Catalunya de l'any 1980, d'on es poden destacar els percentatges següents: dret (20,7%), ciències econòmiques (10,4%), medicina (8,9%), ciències (6,7%) i enginyeria (5,9%) (PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1982, núm. 26, pàg. 164).

⁷¹ SELF, P. *Administrative Theories and Politics*. Londres: Allen & Unwin, 1977, pàg. 194.

⁷² La meitat dels secretaris generals són llicenciats en dret i un 30%, en ciències econòmiques. En canvi, de directors generals llicenciats en dret n'hi ha un 23% i de llicenciats en ciències econòmiques ho és un de cada cinc.

de confirmar l'especialització dels directors generals i per fer una primera aproximació a la classificació dels departaments entre especialistes i generalistes. Així, com diuen Drewry i Butcher, «specialists posts are filled only by those possessing stipulated academic and/or professional qualifications, and those recruited will be required to exercise their special skills as an integral part of the job to which they have been appointed. A generalist is one whose prior training is not considered relevant to the job he or she has been recruited to do»⁷³.

Al Departament de la Presidència hi ha de tot i, malgrat que els estudis de dret i els de filosofia són els que predominen, no es pot parlar de cap tipus d'especialització, sinó més aviat al contrari. Exactament el mateix es pot dir del Departament de Governació, però en aquest no hi ha tanta dispersió com en l'anterior, ja que hi ha tres grans grups: dret, ciències econòmiques i enginyers industrials. En el Departament d'Economia i Finances es pot parlar clarament d'especialització universitària dels alts càrrecs, ja que tots, menys un, han estudiat ciències econòmiques⁷⁴. En el d'Ensenyament, com en els dos primers, tampoc es pot percebre, atenent a la carrera estudiada, gaire especialització dels alts càrrecs. A Cultura els estudis que predominen són els d'art i els de dret, la qual cosa fa que hi hagi alts càrrecs que s'han especialitzat a la Universitat i d'altres que no; però tampoc es pot dir que sigui un departament fornit d'especialistes. En el de Sanitat i Seguretat Social, també es pot parlar d'alts càrrecs especialistes, perquè, tret d'un, tots tenen la carrera de medicina. També hi ha una certa especialització en el Departament de Política Territorial i Obres Públiques, ja que les carreres que predominen són la d'enginyers de camins, canals i ports, la d'arquitectura i la de ciències econòmiques. Del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, poques coses poden dir-se de l'especialització universitària dels alts càrrecs, perquè n'hi ha pocs que hagin arribat a la Universitat. A Treball i a Justícia també es pot parlar d'una certa especialització, ja que el 60% dels alts

⁷³ DREWRY, G., BUTCHER, T. *The Civil Service Today*. Oxford: Basil Blackwell, 1991, pàg. 26.

⁷⁴ Pel que fa a la importància dels economistes en el funcionament de l'administració, vegeu: MEYNAUD, J. "Les Techniques et le Pouvoir". A: *Revue Française de Science Politique*. 1955, núm. 1, pàg. 5-37

càrrecs que han arribat a la Universitat han passat per la facultat de dret. Els alts càrrecs del Departament d'Indústria i Energia, també se'ls pot considerar persones especialitzades a la universitat, ja que tots menys un són enginyers industrials. Els tres departaments restants -Comerç, Consum i Turisme; Benestar Social i Medi Ambient- no poden considerar-se departaments amb persones especialitzades a la universitat. Només en el cas del Departament de Comerç, Consum i Turisme trobem algun indicador d'especialització centrat en el predomini de la llicenciatura en ciències econòmiques; però ni a Medi Ambient ni, sobretot, a Benestar Social es pot parlar de departaments on els llocs de comandament polític s'hagin cobert amb individus amb una especialització universitària.

Així doncs, atenent a la carrera universitària estudiada pels alts càrrecs i relacionant-ho amb la matèria de la qual s'ocupen els diversos departaments, es pot fer la classificació següent:

1) Departaments amb més especialistes. Economia i Finances, Sanitat i Seguretat Social, Política Territorial i Obres Públiques, Treball, Justícia, i Indústria i Energia.

2) Departaments amb més generalistes: Presidència, Governació, Ensenyament, Benestar Social i Medi Ambient.

3) Departaments situats en un terme mig: Cultura, i Comerç, Consum i Turisme.

Finalment, pel que fa al lloc on s'han fet aquests estudis universitaris, les xifres són prou contundents: gairebé el 85% han estudiat a Barcelona, el 5% a la resta de Catalunya i un de cada deu a la resta d'Espanya⁷⁵; i pel que fa al tipus d'universitat -pública o privada-, gairebé tots els alts càrrecs han anat a universitats públiques (el 95%). Així doncs, pràcticament tots han estudiat a la Universitat Politècnica de Catalunya i, sobretot, a la Universitat de Barcelona; però, no obstant això, no es pot considerar que aquests dos centres públics d'estudis superiors tinguin el mateix pes ni la mateixa funció de formació d'elits administratives que

⁷⁵ Ningú no ha fet els estudis universitaris a l'estranger, com passa en elits administratives d'altres països, com ara Costa Rica (ARIAS, O. *¿Quién gobierna en Costa Rica?: un estudio del liderazgo formal en Costa Rica*. Costa Rica: Editorial Universitaria Centroamericana, 1978, pàg. 65) i el Canadà (OLSEN, D. *The State Elite*. Toronto: McClelland and Stewart, 1980, pàg. 74).

altres centres clàssics d'altres països⁷⁶, com passa amb les universitats d'Oxford i de Cambridge a la Gran Bretanya o, sobretot, com, després de la Segona Guerra Mundial, l'École Nationale d'Administration i l'École Polytechnique a França⁷⁷. L'any 1987, gairebé el 80% de les elits de l'Administració britànica provenien de les universitat d'Oxford i Cambridge⁷⁸. A la Gran Bretanya, malgrat que no hi ha

⁷⁶ MAYNTZ, R. *Sociologia de la Administració Pública*. Madrid: Alianza, 1985, pàg. 170.

⁷⁷ Pel que fa a l'enorme importància de l'École Nationale d'Administration i de l'École Polytechnique en la formació de les elits de l'Administració francesa, vegeu, entre d'altres: VEDEL, G. "Los problemas de la tecnocracia en el mundo moderno y el papel de los expertos". A: *Revista de Estudios Políticos* 1963, núm. 131, pàg. 182-183; KESLER, J. F. "Les Anciens Elèves de l'École Nationale d'Administration". A: *Revue Française de Science Politique*. 1964, núm. 2, pàg. 243-267; SIWEK-POUYDESSEAU, J. *Le personnel de direction des ministères*. Paris: Librairie Armand Colin, 1969, pàg. 41; THOENIG, J. C. *L'ère des technocrates*. Paris: Les éditions d'organisation, 1973, pàg. 274; SULEIMAN, E. N. *Politics, Power, and Bureaucracy in France*. Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press, 1974, pàg. 44-63; KESSLER, M. C. "Historique du système de formation et de recrutement des hauts fonctionnaires". A: *Revue Française d'Administration Publique*. 1977, núm. 1, pàg. 9-52; SULEIMAN, E. N. *Elites in French Society*. Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press, 1978, pàg. 95-108; PENAUD, J. "Le haute fonction publique en France". A: *Rivista Trimestrale di Diritto Pubblico*. 1983, núm. 1, pàg. 665; RUIZ, J. A. "La Escuela Nacional de Administración francesa". A: *Documentación Administrativa*. 1983, núm. 197, pàg. 209-236; THUILLIER, G. *L'ENA avant l'ENA*. Paris: Presses Universitaires de France, 1983; SULEIMAN, E. N. "From Right to Left: Bureaucracy and Politics in France". A: SULEIMAN, E. N. (ed.). *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg. 116-119; LOCHAK, D. "La Haute Administration à l'épreuve de l'alternance". A: BIRNBAUM, P. (ed.). *Les élites socialistes au pouvoir*. Paris: Presses Universitaires de France, 1985, pàg. 175-177; JIMÉNEZ ASENSIO, R. "Los regimenes de función pública en Francia y en España". A: *Revista Vasca de Administración Pública* 1987, núm. 17, pàg. 187-189; NAK-IN, S. *Les ministres de la Ve République Française*. Paris: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1988, pàg. 175; PFISTER, T. *La république des fonctionnaires*. Paris: Albin Michel, 1988, pàg. 73-93; VERNARDAKIS, G. "L'école nationale d'administration et la prise de décision publique en France". A: *Revue Internationale des Sciences Administratives*. 1988, núm. 3, pàg. 477-503; OWEN, B. G. "France". A: KINGDOM, J. E. (ed.). *The Civil Service in Liberal Democracies*. Londres: Routledge, 1990, pàg. 76; CHAGNOLLAUD, D. *Le premier des ordres: les hauts fonctionnaires XVIIe-XXe siècle*. Paris: Fayard, 1991, pàg. 167-186; CAMASTRA, S. "Formazione e grandi scuole dell'Alta dirigenza territoriale francese". A: *Rivista Trimestrale di Scienza dell'Amministrazione*. 1993, núm. 2, pàg. 116-120; QUERMONNE, J. L. *L'organització administrativa de l'estat*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1993, pàg. 170-186.

⁷⁸ Aquest fet ja ve de lluny, com es pot veure en: KELSALL, R. K. *Higher Civil Servants in Britain*. London: Routledge & Kegan Paul Limited, 1955, pàg. 130-133; MACKENZIE, W. J. M.; GROVE, J. W. *Central Administration in Britain*. Londres: Longmans, Green and Co, 1957, pàg. 71. Vegeu també: HILL, M. J. *The Sociology of Public Administration*. Nova York: Crane, Russak & Company, 1972, pàg. 185; KELSALL, R. K. "Recruitment to the Higher Civil Service". A: STANWORTH, P.; GIDDENS, A. (ed.). *Elites and Power in British Society*. Cambridge: Cambridge University Press, 1974, pàg. 182; CHAPMAN, R. A. "L'élitisme dans le recrutement des hauts fonctionnaires en Grande-Bretagne". A: *Revue Française d'Administration Publique*. 1979, núm. 12, pàg. 691; FORTIN, Y. "Hauts fonctionnaires et superstructures des administrations centrales en Grande-Bretagne". A: *Revue du Droit Public*. 1979, núm. 4, pàg. 1099-1101; ROSE, R. "The

un sistema educatiu sistemàtic com el francès⁷⁹, "Oxbridge" es pot considerar un «véritable filtre méritocratique d'accès aux positions élitaires»⁸⁰. I pel que fa al cas francès, es pot dir que «few societies have succeeded in *institutionalizing* their elite-forming mechanism to quite the degree that France has», ja que les *grandes écoles* «are the state institutions that train and nurture the state elite» i els *grands corps* «represent the various organized elite structures (Inspection des Finances, Corps des Mines, Corps des Ponts et Chaussées, Conseil d'État, Cour des Comptes) whose recruits come almost exclusively from the grandes écoles»⁸¹. A més dels exemples clàssics britànic i francès, en altres països també trobem centres universitaris bàsics per a la formació de futures elits de l'Administració⁸². En canvi, hi ha altres països en què, com Catalunya, no es pot parlar d'universitats que acompleixin aquesta funció⁸³.

Political Status of Higher Civil Servants in Britain". A. SULEIMAN, E. (ed.) *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg. 144, 145; DREWRY, G., BUTCHER, T. *The Civil Service Today*. Oxford: Basil Blackwell, 1991, pàg. 71

⁷⁹ KINGDOM, J. E. "Britain". A. KINGDOM, J. E. (ed.) *The Civil Service in Liberal Democracies*. Londres: Routledge, 1990, pàg. 23

⁸⁰ MOUGEL, F. C. *Elites et système de pouvoir en Grande-Bretagne 1945-1987*. Bordeaux: Presses Universitaires de Bordeaux, 1990, pàg. 157, 163.

⁸¹ SULEIMAN, E. N. *Elites in French Society*, Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press, 1978, pàg. 4, 11

⁸² Així, per exemple, la Civil Service Academy del Pakistan (NAZ, H. *Bureaucratic Elites and Political Developments in Pakistan (1947-1958)*. Islamabad: National Institute of Pakistan Studies; Quaid-I-Azam University, 1990, pàg. 36-41); les universitats de Kyoto i, sobretot, de Tòquio (concretament, la seva facultat de dret), del Japó (KOH, B. C. *Japan's Administrative Elite*. Berkeley (Califòrnia): University of California Press, 1989, pàg. 87, 186); l'Escola Nacional d'Administració Pública i l'Institut de Formació Permanent de Grècia (els quals formen part del Centre Nacional d'Administració Pública, que va ser creat per la Llei 1388 del 1983) (VERNARDAKIS, G.; PAPANATHOPOULOS, C. D. "La haute fonction publique en Grèce". A: *Revue Internationale des Sciences Administratives*, 1990, núm. 1, pàg. 723-727).

⁸³ Com, per exemple, el Canadà, tot i que hi predominen els que han estudiat a la Universitat de Toronto (OLSEN, D. *The State Elite*. Toronto: McClelland and Stewart, 1980, pàg. 74), Suècia, tot i que hi predominen els que han estudiat a la Universitat d'Estocolm (ANTON, T. J. *Administered Politics: Elite Political Culture in Sweden*. Boston: Martinus Nijhoff Publishing, 1980, pàg. 25), o Itàlia (CASSESE, S. "The Higher Civil Service in Italy". A: SULEIMAN, E. N. (ed.). *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg. 43)

3.2.4. *Altres estudis d'especialització*

Aquí m'interessa veure si l'elit política de l'Administració catalana ha fet estudis d'especialització, com ara màsters, cursos de doctorat, curssets d'ampliació de coneixements relacionats amb la seva feina, etcètera, la qual cosa em permetrà completar el coneixement sobre la formació acadèmica dels alts càrrecs. Les dades obtingudes confirmen que el grau de formació acadèmica és força elevat, ja que més del 80% dels alts càrrecs ha fet algun tipus d'estudi d'especialització. Però, pel que fa a la quantitat d'estudis d'especialització realitzats, cal dir que només un de cada deu dels que n'han efectuat algun, n'han fet més de dos i cap, més de cinc. Comparant secretaris generals i directors generals, es pot observar com són els primers els que, proporcionalment, n'han fet més.

Pel que fa als diversos departaments de l'Administració, hi ha sis departaments en els quals tots els alts càrrecs han fet cursos addicionals: Economia i Finances; Cultura; Sanitat i Seguretat Social; Justícia; Comerç, Consum i Turisme, i Medi Ambient. No hi ha cap departament sense alts càrrecs amb altres estudis, tot i que el Departament d'Indústria i Energia és l'únic on predominen els que no n'han fet. Finalment, cal destacar que el Departament de Benestar Social, que he situat dins del grup dels generalistes, és on els alts càrrecs han fet més estudis de reciclatge o d'especialització.

Pel que fa a quins estudis són els que s'han fet, tot i que no han estat codificats a causa de l'enorme diversitat, es pot dir que els que predominen són: en primer lloc, els cursos de doctorat (però hi ha pocs alts càrrecs que hagin fet la tesi doctoral), en segon lloc, les diplomatures sobre matèries relacionades amb els estudis universitaris, i, en tercer lloc, curssets o màsters d'especialització. També cal destacar que gairebé un de cada quatre dels que han fet estudis d'especialització ha fet cursos de direcció i organització d'empreses a l'Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses (ESADE) o de gestió i administració d'empreses a l'Institut d'Estudis Superiors d'Empresa (IESE).

A més que, com acabem de veure, gairebé tots els alts càrrecs de

l'Administració han fet algun tipus d'estudi d'especialització, tres de cada deu també n'ha fet a l'estranger. Aquest percentatge es pot considerar elevat, ja que, com hem vist, la mitjana d'edat de l'elit de l'Administració va més enllà dels quaranta-cinc anys i, per tant, es tracta d'una generació que quan tenia l'edat per formar-se acadèmicament era poc freqüent, o molt menys freqüent que no pas ara, anar a estudiar a l'estranger. De segur que, d'aquí a uns quants anys, el percentatge d'alts càrrecs amb estudis d'especialització a l'estranger serà superior a l'actual.

Dels que han fet algun tipus d'estudi d'especialització a l'estranger, la majoria només n'ha fet un, i el país que ha rebut més alts càrrecs és França. Dels catorze departaments de l'Administració catalana, només n'hi ha tres sense alts càrrecs que hagin estudiat a l'estranger: el d'Indústria i Energia, el de Medi Ambient i el d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, el qual és, com hem vist, el que té un nivell de formació universitària més baix. Els departaments on, en canvi, hi ha més alts càrrecs que han fet estudis d'especialització a l'estranger són el de Política Territorial i Obres Públiques i el de Cultura, els quals són els únics on, fins i tot, predominen els alts càrrecs que han fet algun tipus d'estudi d'especialització fora d'Espanya.

El coneixement d'idiomes és un altre barem que sovint es fa servir per calibrar el grau de formació acadèmica de les persones. Gairebé tots els alts càrrecs parlen el francès i la meitat parlen l'anglès. Aquesta diferència entre el francès i l'anglès s'explica pel fet que és una generació d'alts càrrecs en la qual l'idioma que més s'ensenyava a l'escola era el francès. No obstant això, el percentatge d'alts càrrecs que parlen anglès es pot considerar també força elevat, la qual cosa referma l'elevada formació acadèmica a què s'està fent referència⁸⁴.

Quant als departaments, en el d'Agricultura, Ramaderia i Pesca és on hi ha menys coneixement d'idiomes entre els alts càrrecs, mentre que els departaments on més idiomes saben parlar els alts càrrecs són el d'Indústria i Energia i el de Política Territorial i Obres Públiques. Aquest últim, juntament amb el d'Economia

⁸⁴ Pel que fa a la resta d'idiomes, un 14% parla l'italià, un 7% l'alemany i un 4% altres idiomes.

i Finances, es pot considerar com un dels departaments de l'Administració catalana amb més formació acadèmica.

3.3. Antecedents familiars

En qualsevol tipus de societat, la primera etapa de socialització es produeix dins de l'àmbit familiar. «Most people acquire their beliefs during a period when they are particularly receptive», és a dir, «during the first two decades of his life»⁸⁵, les quals s'acostumen a viure al costat de la família. És amb la família on s'aprenen les primeres pautes de conducta i de comportament, i on es fixen les primeres definicions de rols entre els membres de la família. Per Dowse i Hughes, en aquesta etapa, la socialització política (entesa com «the processes through which a citizen acquires his own views of the political world»⁸⁶, com «those development processes through which persons acquire political orientations and patterns of behaviour»⁸⁷ o com «the process whereby political attitudes and values are inculcated as children become adults and as adults are recruited into roles»⁸⁸) «abierta y manifiesta tiene un papel muy reducido, pero lo que se aprende puede transferirse al contexto de lo político»⁸⁹. En les societats industrialitzades, com posen de manifest aquests autors, la connexió entre socialització política familiar i comportament polític adult és més indirecta, ja que en aquest tipus de societats l'abast social de la família és més limitat i algunes funcions familiars han passat a exercir-les altres agents socials. No obstant això, la influència de la família en el procés de socialització de l'individu segueix sent de gran importància i la incidència més o menys accentuada d'aquesta influència en

⁸⁵ DAHL, R. A. *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press, 1971, pàg. 167.

⁸⁶ DAWSON, R. E.; PREWITT, K. *Political Socialization*. Boston: Little Brown, 1969, pàg. 6.

⁸⁷ EASTON, D.; DENNIS, J. *Children in the Political System: Origins of Political Legitimacy*. Nova York: McGraw Hill, 1969, pàg. 7.

⁸⁸ ALMOND, G. A.; POWELL, G. B. *Comparative Politics: A Developmental Approach*. Nova Delhi: Amerind Publishing Co., 1972, pàg. 24.

⁸⁹ DOWSE, R. E.; HUGHES, J. A. *Sociología Política*. Madrid: Alianza, 1982, pàg. 231.

el comportament polític ha estat demostrada empíricament en multitud d'estudis. «It is during childhood that an individual picks up and cultivates, more often than not unconsciously, the basis of his own political world and imbibes the interpretative orientations through which political happenings and perceptions are seen and analysed»⁹⁰. En aquest sentit, «studies of socialization and recruitment of politicians can usefully draw on social-background data, both to test theories of childhood or adult socialization and to trace the changing social base of recruitment into political roles». A més, «the concepts of homogeneity and of the integration of a political system may be viewed in terms of the degree to which members of the political elite share common socialization experiences. Rough measures of homogeneity or integration may be provided by social-background data. Similarly, the stability or instability of political systems may be measured in part by the rate of change in background characteristics of leaders»⁹¹. «La politización de la familia, la dedicación a la política de algunos de los miembros, las conversaciones familiares..., parecen tener una correlación importante con la dedicación política»⁹². És per això que, en aquest apartat, m'interessa descobrir de quines famílies provenen els alts càrrecs, quin era el seu ambient familiar, per tal de poder destacar les característiques comunes dels seus antecedents familiars. Ja es pot dir, d'entrada, que les conclusions a què s'arribarà s'hauran de matisar i relativitzar, ja que la seva base són les respostes a unes preguntes que, evidentment, no abasten tots els elements necessaris per establir algun tipus de correlació entre unes característiques familiars homogènies i un determinat comportament polític o unes determinades actituds polítiques.

⁹⁰ PURI, S. L. *Legislative Elite in an Indian State: a Case Study of Rajasthan*. Nova Delhi. Abhinav Publications, 1978, pàg. 7

⁹¹ QUANDT, W. B. *The Comparative Study of Political Elites*. Beverly Hills (Califòrnia): Sage Publications, 1970, pàg. 198

⁹² BARAS, M. "Las élites políticas". A: *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*. 1991, núm. 10, pàg. 20.

3.3.1. Lloc de naixement dels pares i llengua materna

El 85% dels alts càrrecs són fills de pare nascut a Catalunya i poc més del 10%, de pare nascut a la resta d'Espanya (un 3%, de pare nascut a l'estranger). Pel que fa a les mares, poc més del 80% dels alts càrrecs són fills de mare nascuda a Catalunya i gairebé el 20% de mare nascuda a la resta d'Espanya. El percentatge d'ascendents nascuts a Catalunya és, doncs, molt elevat i gairebé iguala al percentatge dels mateixos alts càrrecs nascuts a Catalunya. Així, l'elevada dosi de catalanitat dels alts càrrecs també la trobem en aquest indicador, però caldrà veure si hi ha algun col·lectiu d'alts càrrecs que destaquï pel fet de procedir de pares nascuts fora de Catalunya. Quan s'analitzava el lloc de naixement dels alts càrrecs i es comparava amb el de la població catalana, es podia observar que la diferència de percentatges era molt gran i, si ara es compara el lloc de naixement dels seus pares amb els pares de la població de Catalunya, també hi ha una gran diferència de percentatges, ja que un 40,8% són fills de pares nascuts a Catalunya, un 48,7% són fills de pares nascuts fora de Catalunya i un 10,5% són fills de pares nascuts (l'un a Catalunya i l'altre fora)⁹³

Hi ha una notable diferència entre el lloc de naixement dels ascendents dels alts càrrecs que estan afiliats a Convergència i el dels ascendents dels afiliats a Unió. Mentre que gairebé tots els alts càrrecs convergents són fills de pare nascut a Catalunya (més del 90%), en el cas dels democratacristians el percentatge baixa vint punts, i mentre que també quasi el 90% dels afiliats a Convergència són fills de mare nascuda a Catalunya, en els cas dels que pertanyen a Unió el percentatge baixa trenta punts. Segons aquest indicador, els convergents també tenen una dosi de catalanitat més elevada que els democratacristians.

En l'anàlisi per departaments també es pot observar com n'hi ha dos que destaquen per l'alt percentatge de pares i mares nascuts a la resta d'Espanya: el de Treball i el d'Economia i Finances. En aquests dos departaments, atenent a aquest indicador, la dosi de catalanitat és més baixa que en els altres. A aquesta

⁹³ Dades de l'Enquesta Política a Catalunya (abril del 1992) de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials

dada cal afegir que són precisament aquest dos departaments on hi ha més alts càrrecs nascuts fora de Catalunya i que el Departament de Treball és aquell on hi ha més alts càrrecs que han estudiat el batxillerat i han fet carrera universitària fora de Catalunya.

Quan es feia referència al lloc de naixement dels alts càrrecs, es deia que de les dades en sortien dues característiques: l'origen català i la centralitat barcelonina. Pel que fa al lloc de naixement dels seus pares, també es pot parlar d'origen català, tot i que no tan accentuat, i també es pot parlar de centralitat barcelonina, però tampoc tan accentuada. Així, aproximadament la meitat de pares i mares dels alts càrrecs han nascut al Barcelonès i la resta estan disseminats per diverses comarques catalanes. Per províncies, després del predomini de Barcelona, hi ha més ascendents procedents de la província de Lleida que no pas de les de Girona i Tarragona, com es pot apreciar en la taula 9. Finalment, pel que fa a als ascendents que han nascut fora de Catalunya, només cal afegir que la comunitat autònoma d'on provenen més és l'Aragó.

Taula 9

PROVÍNCIA DE NAIXEMENT DELS ALTS CÀRRECS I DELS SEUS PARES NASCUTS A CATALUNYA

	Pares	Mares	Alts càrrecs
Barcelona ciutat	43,1%	50,8%	58,5%
Província de Barcelona	23,1%	22,3%	21,5%
Província de Girona	12,3%	4,8%	4,3%
Província de Lleida	19,9%	16,0%	11,4%
Província de Tarragona	1,5%	6,4%	4,2%
	n=65	n=63	n=70

La llengua materna és un altre indicador que pot ajudar a mesurar la dosi de catalanitat dels alts càrrecs, tot i que, evidentment, en bona mesura depèn del que s'acaba d'analitzar: del lloc de naixement dels pares, i, per tant, segurament, amb la seva anàlisi es podrà ratificar el que s'acaba de dir. Gairebé el 80% dels alts càrrecs tenien com a llengua materna el català, una mica menys del 20% el castellà i la resta (un 4%) ambdós idiomes. Així doncs, també aquí cal parlar d'un elevat grau de catalanitat dels alts càrrecs.

El percentatge d'alts càrrecs amb el castellà com a llengua materna és superior en aquells que no estan afiliats a cap partit (un de cada cinc, respecte a un de cada deu dels que estan afiliats), i entre els que estan afiliats també es poden percebre diferències en re els que ho estan a Convergència i els que ho estan a Unió. Efectivament, mentre que més del 20% dels democratacristians tenen com a llengua materna el castellà, en el cas dels convergents el percentatge baixa deu punts⁹⁴. Un cop més, doncs, cal parlar d'una dosi més elevada de catalanitat en els convergents.

Pel que fa a l'anàlisi per departaments, n'hi ha sis on tots els alts càrrecs tenen com a llengua materna el català: Presidència, Cultura, Sanitat i Seguretat Social, Política Territorial i Obres Públiques, Treball i Medi Ambient. Finalment, cal dir que els dos departaments on proporcionalment hi ha més alts càrrecs que tenen com a llengua materna el castellà són el de Governació -quasi el 40%- i, sobretot, el d'Economia i Finances -més del 70%-, el qual es confirma com el departament on hi ha un grau més baix de catalanitat.

Un cop analitzada la llengua materna dels alts càrrecs (l'últim indicador que faltava per mesurar la dosi de catalanitat), ja es pot concloure que una característica dels alts càrrecs de l'Administració catalana és el fet de tenir una gran dosi de catalanitat. Així, hi ha uns percentatges altíssims d'alts càrrecs que han nascut a Catalunya, amb pares nascuts també a Catalunya, que han fet el batxillerat i els estudis universitaris a Catalunya i que tenen com a llengua materna el català. I també es pot afirmar que els alts càrrecs afiliats a CDC tenen una dosi de catalanitat més elevada que els afiliats a UDC. Hi ha més alts càrrecs convergents que no pas democratacristians nascuts a Catalunya, amb pares nascuts també a Catalunya, amb estudis (batxillerat i superiors) fets a Catalunya i amb el català com a llengua materna.

Encara falta saber si tenir una gran dosi de catalanisme i de nacionalisme és també una de les principals característiques dels alts càrrecs i si són els alts càrrecs

⁹⁴ El 97% dels delegats que van assistir al V Congrés de CDC utilitzaven habitualment el català (tot i que no és el mateix que tenir el català com a llengua materna) (BOTELLA, J.; CAPO, J.; MARCET, J. "Aproximación a la sociología de los partidos políticos catalanes". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1979, núm. 10, pàg. 192).

afiliats a Convergència els que tenen unes dosis més elevades.

3.3.2. *Catalanitat i religiositat de l'ambient familiar*

La hipòtesi que plantejo en aquest apartat és que els alts càrrecs de l'Administració catalana han viscut en ambients familiars on la catalanitat i la religiositat han estat molt presents i que, a més, els han influït decisivament en les seves actituds polítiques i religioses, és a dir, que aquells que han viscut de petits en ambients familiars més religiosos posteriorment han tingut una actitud més favorable al fet religiós i que aquells que de petits han viscut en ambients familiars més catalanistes posteriorment han tingut una actitud política amb un clar protagonisme del catalanisme. Aquí es veurà la primera part de la hipòtesi -si realment han viscut en ambients familiars catalanistes i religiosos- i, més endavant, es veurà la segona part -la que fa referència a les actituds.

A més, afegeixo una segona hipòtesi relacionada amb la que acabo d'esmentar, una part de la qual ja he anat demostrant: mentre que els alts càrrecs que estan afiliats a Convergència (partit que ideològicament es pot etiquetar com a nacionalista català) han viscut més en ambients familiars on el catalanisme era molt present, aquells que estan afiliats a Unió (partit que ideològicament es pot etiquetar com a democratacristià) han viscut, sobretot, en ambients familiars on la religiositat era molt present. Amb això no vull dir, i cal deixar-ho clar d'entrada, que els convergents siguin fills d'anticlericals ni tampoc que els democratacristians hagin viscut en famílies allunyades del catalanisme, sinó que, si els comparem, en uns destaca més el catalanisme familiar i en els altres destaca més la religiositat familiar. En els apartats anteriors s'ha vist que els convergents tenen una major dosi de catalanitat i aquí es començarà a veure si també tenen una major dosi de catalanisme. A més, en aquest apartat encetaré també l'anàlisi de la religiositat, que recolliré més endavant, sobretot en l'apartat que fa referència a les actituds.

Començant per la catalanitat de l'ambient familiar, de les quatre possibles respostes (ambient familiar molt catalanista, catalanista, no gaire catalanista o gens

catalanista), les dues primeres manifesten una certa dosi de catalanisme (la primera n'expressa una d'alta, i, fins i tot, a vegades es pot interpretar com un catalanisme militant) i les dues últimes una dosi de catalanisme pràcticament inexistent (l'última vol expressar la total absència de catalanisme i, fins i tot, a vegades pot manifestar un cert rebuig al catalanisme). Allò que van respondre als alts càrrecs ho trobem reflectit en la taula següent:

Taula 10

GRAU DE CATALANITAT DE LA FAMÍLIA DE PROCEDÈNCIA

Molt catalanista	24,7%
Catalanista	48,1%
No gaire catalanista	18,2%
Gens catalanista	9,1%

n=77

Si se sumen els dos primers grups de respostes, es pot veure que les tres quartes parts dels alts càrrecs de l'Administració catalana van viure els primers anys de la seva vida en famílies on el catalanisme era clarament present.

Els alts càrrecs que actualment estan afiliats a un dels dos partits que estan coalitzats en el Govern de la Generalitat provenen més d'ambients familiars catalanistes que no pas aquells que són "independents" i, per tant, la dosi de catalanisme dels primers és superior a la dels segons. Però cal anar més enllà i veure si es pot percebre alguna diferència entre aquells que estan afiliats a CDC i aquells que ho estan a UDC, és a dir, cal preguntar-se quins alts càrrecs van viure en ambients familiars més catalanistes: els que han acabat afiliant-se a Convergència o el que han acabat afiliant-se a Unió. El creuament d'aquestes dues preguntes ens dona la resposta: gairebé la tres quartes parts -un 72%- dels afiliats a Convergència van viure en un ambient catalanista o molt catalanista i, en el cas dels afiliats a Unió, el percentage és set punts superior -el 79%. La resta va viure en ambients poc o gens catalanistes. Així, d'entrada, es pot dir que els afiliats a Unió van viure en ambients més catalanistes que els afiliats a Convergència. Però, si es desgranen aquests percentatges (taula 11), aquesta afirmació queda matisada

i, fins i tot, es pot afirmar just el contrari. Efectivament, mentre que un de cada cinc alts càrrecs democratacristians va viure en famílies molt catalanistes, en el cas dels convergents la xifra puja fins gairebé el doble. I si en fixem en l'altre extrem, és a dir en aquells que van viure en famílies gens catalanistes, s'observa com gairebé el 15% dels democratacristians van viure de petits en aquest tipus de famílies i, en canvi, només un 3% del convergents.

Taula 11

GRAU DE CATALANITAT DE LA FAMÍLIA DE PROCEDÈNCIA SEGONS LA FILIACIÓ
POLÍTICA DELS ALTS CÀRRECS

	IND	CDC	UDC
Molt catalanista	7,7%	38,9%	21,4%
Catalanista	61,5%	33,3%	57,1%
No gaire catalanista	15,4%	25,0%	7,1%
Gens catalanista	15,4%	2,8%	14,3%
	n=26	n=36	n=14

Finalment, la divisió departamental permet observar com aquell departament on hi ha més alts càrrecs que van viure en ambients familiars molt catalanistes és el de Cultura, que és l'únic on predominen els alts càrrecs que opten per aquesta resposta. En canvi, hi ha dos departaments que destaquen perquè, en proporció, és on hi ha més alts càrrecs que van viure en ambients amb una escassa o nul·la presència de catalanisme: el d'Economia i Finances -on un 30% afirma que va viure en un ambient familiar poc catalanista i un altre 30%, en un ambient familiar gens catalanista- i el de Treball -on el 40% dels alts càrrecs reconeixen haver viscut en ambients familiars gens catalanistes. Per tant, doncs, aquests dos departaments, on, com ja s'ha vist, hi ha la dosi de catalanitat més baixa, també es perfilen com els que tenen la dosi de catalanisme més baixa.

Pel que fa a la religiositat de l'ambient familiar, de les quatre respostes possibles (ambient familiar molt religiós, religiós, no gaire religiós o gens religiós), les dues primeres expressen una clara presència de l'element religiós (la primera expressa una forta càrrega de religiositat i, fins i tot, es pot interpretar com si la religió fos l'eix central al voltant del qual girés l'entorn familiar) i les altres dues

manifesten una presència molt feble del factor religiós (l'última denota absència de religiositat i, fins i tot, es pot interpretar com una certa hostilitat cap a la religió, com una presència de menjacapellans dins l'àmbit familiar). En general, es pot observar com en les famílies dels alts càrrecs la religiositat era més present que la catalanitat.

Taula 12

GRAU DE RELIGIOSITAT DE LA FAMÍLIA DE PROCEDÈNCIA

Molt religiosa	27,3%
Religiosa	54,5%
No gaire religiosa	14,3%
Gens religiosa	3,9%

n=77

Si se sumen els dos primers grups de respostes, es pot veure que més de 80% dels alts càrrecs de l'Administració catalana van viure en famílies on l'element religiós era clarament present.

Entre els alts càrrecs afiliats a Convergència i els afiliats a Unió la diferència és molt clara. Gairebé tots els democratacristians (més del 90%) van viure en famílies religioses o molt religioses, mentre que els convergents que van viure en aquest tipus d'ambients familiars són les tres quartes parts. Més concretament, com es pot percebre en la taula 13, gairebé dos de cada tres democratacristians van viure de petits en ambients familiars molt religiosos i en el cas dels convergents, només un de cada sis. I mentre que trobem alguns alts càrrecs afiliats a Convergència que van viure en ambients familiars gens religiosos, de democratacristians no n'hi ha ni un. Pel que fa al grau de religiositat de l'ambient familiar de les famílies de procedència dels alts càrrecs "independents", cal dir que se situa entre la dels alts càrrecs convergents i la dels democratacristians.

Taula 13**GRAU DE RELIGIOSITAT DE LA FAMÍLIA DE PROCEDÈNCIA SEGONS LA FILIACIÓ
POLÍTICA DELS ALTS CÀRRECS**

	IND	CDC	UDC
Molt religiosa	23,1%	16,7%	64,3%
Religiosa	61,5%	58,3%	28,6%
No gaire religiosa ...	11,5%	19,4%	7,1%
Gens religiosa	3,8%	5,6%	-
	n=26	n=36	n=14

Així doncs, si bé quan s'analitzava la catalanitat de l'ambient familiar les respostes ens mostraven una major catalanitat de les famílies de procedència dels alts càrrecs afiliats a Convergència respecte de les famílies dels afiliats a Unió, quan s'analitza la religiositat de l'ambient familiar passa just al contrari: la religiositat familiar és superior en les famílies de procedència dels alts càrrecs democratacristians que no pas en les dels convergents.

I de retruc, aquells departaments on hi ha més alts càrrecs que van viure en un ambient familiar molt religiós són aquells que estan assignats a Unió Democràtica: Comerç, Consum i Turisme, Treball, i, sobretot, Justícia, on el 100% dels alts càrrecs van viure en un ambient familiar molt religiós. En canvi, els departaments amb més alts càrrecs amb un ambient familiar més laic són el d'Agricultura, Ramaderia i Pesca i el de Cultura (cal recordar que aquest últim és el que més destaca per la catalanitat de l'ambient familiar dels alts càrrecs).

3.3.3. Militància política i vot dels pares

El primer que cal saber és si les elits polítiques de l'Administració catalana tenen pares o mares que van estar vinculats a un partit polític. En aquest punt, s'observa com una mica més d'una quarta part dels alts càrrecs són fills de pare o mare que van estar afiliats a un partit polític (el 27% dels pares i el 12% de les mares). Aquest percentatge, malgrat que, segurament, és més baix que el d'altres

elits d'administracions amb més tradició democràtica⁹⁵, no es pot considerar baix, sobretot si tenim en compte, precisament, la conjuntura política que van viure la majoria del pare dels alts càrrecs: la II República, la guerra civil, la dictadura franquista i els primers anys del període democràtic actual. De tots aquests períodes, només en el primer i en l'últim es pot parlar de democràcia i, per tant, de presència de partits polítics. Però en el període més llarg i més viscut per la majoria de pares i mares dels alts càrrecs, el del franquisme, els partits polítics estaven reduïts al no-res i només es podia estar vinculat a algun partit polític des de la clandestinitat o des de l'exili. És per això que el fet que un de cada quatre dels alts càrrecs sigui fill de pare o mare militant d'un partit polític no es pot considerar una xifra baixa.

Més suggerent és veure si els alts càrrecs que estan afiliats tenen més antecedents familiars que hagin adoptat aquest mateix comportament que no pas aquells que són "independents", és a dir, si els que estan afiliats procedeixen més que els "independents" de famílies on ja hi havia tradició de vinculació política, la qual, per tant, ha incentivat més la militància política dels fills. La hipòtesi de sortida és pensar que això és així: que els "independents" són individus amb pares també independents i que els afiliats són individus amb pares més vinculats a partits polítics, perquè el comportament dels pares tendeix a influir el dels fills i perquè és de suposar que els alts càrrecs afiliats han rebut una socialització política familiar molt més forta que els "independents". Les xifres ho confirmen: mentre que gairebé tots (el 92%) dels alts càrrecs "independents" són fills d'individus que no han estat mai afiliats a un partit polític, en el cas dels alts càrrecs afiliats el percentage baixa trenta punts, és a dir, que prop del 40% tenen un pare o una mare que també han estat en un partit polític⁹⁶.

Encara es pot anar més enllà en l'anàlisi i veure com dels diversos partits en què militaven els pares i mares dels alts càrrecs, n'hi ha un que destaca per sobre

⁹⁵ Com, per exemple, l'holandesa (ELDERSVELD, S. J., KOOIMAN, J., TAK, I., VAN DER *Elite Images of Dutch Politics*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1981, pàg. 51)

⁹⁶ Aquesta tradició familiar, proporcionalment, es pot veure més en aquells que estan afiliats a Unió -el 43%- que no pas en aquells que estan afiliats a Convergència -el 36%-.

dels altres: Esquerra Republicana de Catalunya (el 40% en el cas dels pares i més del 20% en el cas de les mares), sobretot en els alts càrrecs que actualment estan afiliats a CDC⁹⁷. El segon partit amb un percentatge més elevat és la Lliga, però no passa del 15%, i la resta estan disseminats en diversos partits⁹⁸

Pel que fa a la pregunta sobre a quin partit votaven els seus ascendents, el percentatge més elevat és el dels que no recorden o no volen respondre la pregunta (gairebé la meitat)⁹⁹. No obstant això, es pot observar com els dos partits que acabo d'esmentar són el que tornen a destacar: la Lliga (14% dels pares i 9% de les mares) i, sobretot, Esquerra Republicana de Catalunya (20% dels pares i 9% de les mares)¹⁰⁰. Tots els partits als quals votaven els pares dels alts càrrecs, a excepció d'Esquerra Republicana de Catalunya, es poden qualificar clarament de partits conservadors. I pel que fa al vot dels pares dels alts càrrecs que estan afiliats, es pot veure com el vot que predomina en els pares dels convergents és el vot a Esquerra Republicana de Catalunya (un de cada quatre)¹⁰¹, mentre que el vot que predomina en els pares dels democristians és el vot a la Lliga (un de cada cinc). Per tant, mentre que proporcionalment el partit al qual se sentien més pròxims els pares dels actuals alts càrrecs de l'Administració de la Generalitat de Catalunya que estan afiliats a Convergència era Esquerra Republicana de

⁹⁷ Segons les dades de Joan Marcet, el 18,6% dels delegats al VI Congrés de CDC eren fills de pares que havien estat afiliats a un partit polític i el partit que més destaca és, precisament, Esquerra Republicana de Catalunya (62%) (MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya* Barcelona: Edicions 62, 1984, pàg. 213).

⁹⁸ En la pregunta sobre el partit en el qual militaven els pares hi ha un elevat percentatge de NS-NC: el 10% en la militància dels pares i el 44% en la militància de les mares.

⁹⁹ A més un 3% i un 14% dels alts càrrecs diuen que els seus pares i les seves mares, respectivament, no van anar a votar mai. Cal tenir present que pràcticament tots ells van viure o han viscut gran part de la seva vida en una conjuntura política aïllunyada de la democràcia i, per tant, n'hi ha que no van poder votar mai.

¹⁰⁰ Sobre la Lliga i Esquerra Republicana de Catalunya vegeu MOLAS, I. *Lliga Catalana* 2 vol. Barcelona: Edicions 62, 1972; IVERN, D. *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)* 2 vol. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988.

¹⁰¹ Segons les dades de Joan Marcet, el 14,7% dels delegats al VI Congrés de CDC eren fills de pares que havien votat a Esquerra Republicana de Catalunya (aquest és el partit amb un percentatge més elevat) (MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya* Barcelona: Edicions 62, 1984, pàg. 213).

Catalunya, en el cas dels pares dels que estan afiliats a Unió era la Lliga, la qual cosa ens demostra que uns i altres procedeixen de famílies ideològicament diferents¹⁰².

3.3.4. *Converses polítiques familiars*

En aquest apartat es fa referència a un altre aspecte que té a veure amb la socialització política familiar: si els alts càrrecs provenen de famílies on es parlava de política -freqüentment o ocasionalment- o de famílies on no se'n parlava -rarament o mai-, és a dir, de famílies on hi havia una dosi més o menys elevada de socialització política. La hipòtesi de la qual parteixo és, en primer lloc, que les elits polítiques, com per exemple el personal polític d'una administració, són individus que han rebut una forta dosi de socialització política familiar i que, per tant, majoritàriament provenen de famílies on es parlava de política amb freqüència o ocasionalment. En segon lloc, es pot pensar que els alts càrrecs que provenen de famílies on hi havia més converses polítiques familiars, majoritàriament són individus que posteriorment s'han vinculat a un partit polític, mentre que els que provenen de famílies on no hi havia converses polítiques o n'hi havia molt poques majoritàriament són individus que actualment no estan vinculats a cap partit, que tenen una visió menys partidista de la política.

Com es pot veure en la taula 14, els dos terços dels alts càrrecs (la suma dels dos primers grups de respostes) s'han criat en un ambient familiar en el qual la sensibilitat política i l'expressió oral d'aquesta sensibilitat era present¹⁰³, mentre que, en canvi, un terç van viure la seva infància i la seva adolescència lluny de la

¹⁰² Pel que fa al sistema de partits a Catalunya des del 1931 fins el 1936, vegeu: MOLAS, I. *Lliga Catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1972, vol. 2, pàg. 231-306, o MOLAS, I. *El sistema de partidos políticos en Catalunya (1931-1936)*. Barcelona: Península, 1974.

¹⁰³ Aquest predomini dels que procedeixen de famílies on es parlava freqüentment o ocasionalment de política, també el trobem en elits d'altres administracions, com ara la sueca (ANTON, T. J. *Administered Politics: Elite Political Culture in Sweden*. Boston: Martinus Nijhoff Publishing, 1980, pàg. 26).

política o, si de cas, van viure la política fora de casa seva¹⁰⁴.

Taula 14

FREQÜÈNCIA DE LES CONVERSES POLÍTiques EN LES FAMÍLIES DE PROCEDÈNCIA.

Freqüentment	40,3%
Ocasionalment	26,0%
Rares vegades	18,2%
Mai	15,6%

n=77

Un cop vistes les xifres globals, cal veure si els alts càrrecs que actualment estan afiliats a un dels dos partits polítics que són al Govern són individus que provenen majoritàriament de famílies on es parlava (freqüentment o ocasionalment) de política a casa seva, i si aquells que actualment no pertanyen a cap partit provenen majoritàriament de famílies on aquest era un tema de conversa pràcticament inexistent (rars vegades o mai). Començant pels primers, més de la meitat van viure en un ambient familiar on es parlava de política sovint; un terç, en parlaven de forma ocasional; un de cada deu, rars vegades, i la resta (un 6%), mai. En canvi, els percentatges d'aquells alts càrrecs que no militen a cap partit polític són ben diferents, ja que un de cada cinc diu que parlava de política freqüentment, un de cada deu, ocasionalment; un terç, rars vegades, i un altre terç, mai. Si s'agrupen els percentatges, les diferències entre uns i altres, com queda reflectit en la taula següent, són molt clares:

¹⁰⁴ Evidentment, la freqüència de les converses polítiques familiars de les elits polítiques de l'administració és superior a la freqüència de la resta de la població. Si bé no tenim dades sobre les converses polítiques de les famílies de procedència de la població catalana, sí que sabem la freqüència amb la qual la població actual de Catalunya (de divuit i més anys) té converses polítiques dins o fora de l'àmbit familiar. Els percentatges -tot i que avui es parla més de política que fa trenta anys, ens mostren que la política no és un tema de conversa gaire habitual entre els catalans:

Molt habitual.....	2,4%
Bastant habitual.....	19,2%
Poc habitual.....	34,8%
Gens habitual.....	43,5%
NS-NC.....	0,1%

Font: Enquesta Política a Catalunya -desembre del 1991- de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials.

Taula 15

FREQÜÈNCIA DE LES CONVERSES POLÍTQUES EN LES FAMÍLIES DE PROCEDÈNCIA
SEGONS LA FILIACIÓ POLÍTICA DELS ALTS CÀRRECS

	Alts càrrecs afiliats	Alts càrrecs no afiliats
Freqüentment o ocasionalment	84,0%	30,7%
Rares vegades o mai	16,0%	69,2%
	n=50	n=26

En definitiva, els alts càrrecs que actualment estan afiliats a un partit polític (sense que hi hagi gaires diferències entre els que pertanyen a CDC i els que pertanyen a UDC) majoritàriament provenen de famílies on no era estrany parlar de política i, per tant, amb una socialització política familiar més forta. I, en canvi, aquells que són "independents" majoritàriament provenen de famílies amb un gran dèficit de converses polítiques i amb una socialització política familiar més feble.

A més de saber si parlaven de política, m'interessa veure de quins temes, en concret, parlaven.¹⁰⁵ És evident que la resposta varia segons l'edat de l'alt càrrec o, dit d'una altra manera, segons la conjuntura política que van viure els alts càrrecs juntament amb la seva família de procedència, ja que n'hi ha que de petits van viure a casa seva la guerra civil espanyola i la postguerra, altres van viure en ple franquisme (la majoria) i altres, les acaballes del règim dictatorial franquista i els primers anys de l'actual període de democràcia. I també, com a qüestió prèvia, cal dir que és una pregunta de resposta oberta, la qual cosa provoca una gran dispersitat de respostes que s'han agrupat en diverses categories o grups de respostes. Els quatre grups de respostes que s'han construït són els següents. En primer lloc, el dels *democrates*, és a dir, el d'aquells que van respondre que a casa parlaven de qüestions relacionades amb la manca de democràcia, amb la seva enyorança o amb l'afany per aconseguir-la: del període de la II República, de la Guerra Civil espanyola i de tot el que va comportar, de la dictadura i l'absència de llibertats, de la lluita pel restabliment d'un règim democràtic, etcètera. En segon

¹⁰⁵ Cal tenir en compte que aquesta és una pregunta que no van haver de respondre aquells alts càrrecs que van manifestar que a casa seva no es parlava mai de política (el 16%)

lloc, el dels *nacionalistes*, és a dir, el d'aquells que parlaven de qüestions relacionades amb el nacionalisme català o amb el catalanisme polític: de la reivindicació del fet nacional català, de la cultura i les tradicions catalanes, de la llengua catalana, dels líders del nacionalisme català, etcètera. En tercer lloc, el dels *demòcrates i nacionalistes*, que és el grup que abraça aquells alts càrrecs que donen com a resposta aspectes del primer i del segon grup. I, finalment, en quart lloc, un darrer grup de respostes que és el d'aquells que donen com a resposta qüestions no relacionades amb cap de les acabades d'esmentar (*altres*).

A més, cal afegir que aquestes respostes cal interpretar-les com a actituds dels alts càrrecs, i no tant com a via per a saber realment de què es parlava a casa seva, ja que en el moment de la pregunta cadascú respon allò que creu que és més important destacar de les converses polítiques familiars. Alguns s'inclinen més per qüestions relacionades amb el nacionalisme català -i que, per tant, es poden considerar com a persones que donen més importància al nacionalisme- i d'altres, per qüestions més relacionades amb la democràcia en general -i que, per tant, es poden considerar com a persones que donen més importància a la democràcia.

Fets aquests aclariments, es pot veure com la majoria dels alts càrrecs estan dins la categoria dels *demòcrates*, ja que gairebé les dues terceres parts opten per aquest tipus de resposta. Un de cada cinc se situa dins de la categoria dels *nacionalistes*, menys d'un 10% dins de la dels *demòcrates i nacionalistes*, i en la darrera categoria, la d'*altres*, pràcticament no hi ha ningú. Per tant, la majoria dels alts càrrecs, quan recorden el contingut de les converses polítiques familiars, fan referència a qüestions relacionades amb la democràcia, és a dir, donen més importància a la democràcia que al nacionalisme.

Pràcticament tots els alts càrrecs que no estan afiliats a cap partit se situen dins la categoria dels *demòcrates* -un 82%- i, en canvi, dels alts càrrecs que estan afiliats, si bé la majoria -una mica més de la meitat- se situa dins d'aquesta mateixa categoria, es pot observar com un de cada quatre se situa dins la segona categoria, la dels *nacionalistes*. Aquestes xifres ens mostren que els alts càrrecs que estan afiliats tenen una dosi de catalanisme més elevada que els "independents". I també es pot confirmar que els alts càrrecs afiliats a Convergència tenen una dosi més

alta de catalanisme que els afiliats a Unió. Així, mentre que gairebé un terç dels convergents se situen dins la categoria dels *nacionalistes*, en el cas dels democratacristians aquest percentatge baixa fins a poc més del 10%. En ambdós tipus de militància, però, la majoria se situa dins la categoria dels *demòcrates*.

En resum, els alts càrrecs "independents" provenen més de famílies on no es parlava de política i, en el cas de parlar-ne, els temes de conversa eren els que he situat dins la categoria dels *demòcrates*. En canvi, els alts càrrecs que estan afiliats provenen més de famílies on habitualment es parlava de política i, si bé en les converses es parlava sobretot de qüestions relacionades amb la democràcia dictadura, també hi havia un gran protagonisme del nacionalisme catalanisme, molt més accentuat en els que estan afiliats a Convergència que no pas en els que ho estan a Unió.

3.3.5 *Simpatia familiar pels bandols de la guerra civil espanyola*

La pregunta sobre la posició familiar respecte als dos bàndols de la guerra civil espanyola, que sovint va més en là de s pares dels alts càrrecs, també ens permet conèixer un altre aspecte de la socialització política familiar: no només es tracta de veure si les famílies de les quals procedeixen simpatitzaven amb el bàndol republicà o amb el bàndol nacional, sinó que, a més, cal veure si aquesta simpatia té alguna relació amb les actituds polítiques o la ideologia dels alts càrrecs. El fet de simpatitzar amb el bàndol republicà implica un tarannà familiar més democràtic, més laic, més catalanista, més d'esquerres i políticament més militant; i simpatitzar amb el bàndol nacional implica un tarannà més autoritari, més religiós, menys catalanista, més conservador i políticament menys militant. Es tracta de veure si aquest tarannà s'ha transmès d'alguna manera als alts càrrecs. Aquí, de moment, només em fixaré en si la simpatia familiar per un o altre bàndol ha comportat neutralitat política o implicació política i, d'aquests últims, quin tipus d'implicació política. La hipòtesi que es pot formular és que el tarannà de famílies simpatitzants del bàndol republicà que acabo de descriure comporta més implicació política -

filiació política- dels fills i el tarannà de les famílies del bàndol nacional, més neutralitat o menys implicació polítiques. I, encara més, es pot pensar que entre els que procedeixen de famílies simpatitzants del bàndol republicà -més laiques i més catalanistes- hi ha més tendència a afiliar-se a Convergència Democràtica de Catalunya i entre els que procedeixen de famílies més pròximes al bàndol nacional -més religioses i més conservadores-, a afiliar-se a Unió Democràtica de Catalunya. Més endavant, també s'analitzaran les seves actituds polítiques.

Les característiques que s'han definit sobre els tarannàs d'ambdós tipus de famílies, es poden confirmar amb l'entrevista. D'entrada, s'observa com les famílies pròximes al bàndol nacional majoritàriament eren famílies amb una situació econòmica bona o molt bona (més de la meitat), mentre que de famílies pròximes al bàndol republicà amb una situació econòmica similar n'hi ha menys (un terç). Pel que fa a la catalanitat, a la religiositat, a la filiació política i a la freqüència de les converses polítiques de la família de procedència, les diferències entre famílies pròximes als republicans i famílies pròximes als nacionals es poden palesar clarament en les taules següents.

Taula 16

CATALANITAT I RELIGIOSITAT DE L'AMBIENT FAMILIAR DE LES FAMÍLIES PRÒXIMES AL BÀNDOL NACIONAL I DE LES PRÒXIMES AL BÀNDOL REPUBLICÀ

	Nacionals	Republicans
Molt catalanista	9%	40%
Catalanista	54%	42%
No gaire catalanista	23%	15%
Gens catalanista	14%	3%
Molt religiós	45%	12%
Religiós	55%	58%
No gaire religiós	-	21%
Gens religiós	-	9%
	n=22	n=33

Taula 17

MILITÀNCIA POLÍTICA DELS PARES I FREQUÈNCIA DE LES CONVERSES POLÍTIQUES FAMILIARS EN LES FAMÍLIES PRÒXIMES AL BÀNDOL NACIONAL I EN LES PRÒXIMES AL BÀNDOL REPUBLICÀ

	Nacionals	Republicans
Afiliats	18%	33%
No afiliats	82%	64%
Frequentment	32%	58%
Ocasionalment	18%	21%
Rarament	27%	12%
Mai	23%	9%
	n=22	n=33

Una mica més del 40% dels alts càrrecs procedeixen de famílies simpatitzants del bàndol republicà i gairebé el 30% del bàndol nacional. La resta es distribueix per igual entre els que provenen de famílies dividides (una part pròxima al bàndol republicà i una altra de pròxima al bàndol nacional) i aquells que provenen de famílies sense cap posicionament. Així doncs, el grup més nombrós és el d'aquells que procedeixen de famílies simpatitzants del bàndol republicà i, per tant, de famílies amb un tarannà més democràtic, més laic, més catalanista, més d'esquerres i políticament més militant.

Taula 18

SIMPATIA DE LA FAMÍLIA DE PROCEDÈNCIA PELS BÀNDOLS DE LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA

Famílies republicanes	42,9%
Famílies nacionals	28,6%
Famílies dividides	14,3%
Famílies sense posicionament.....	14,3%
	n=77

Entre els alts càrrecs que estan afiliats a un dels dos partits de la coalició CiU i els que són "independents" hi ha una notable diferència de procedència. Així, mentre que la meitat dels que estan afiliats provenen de famílies simpatitzants del bàndol republicà i un de cada cinc, de famílies pròximes al bàndol nacional,

d'"independents" que procedeixen de famílies lligades amb el bàndol republicà n'hi ha un 30% i de famílies simpatitzants del bàndol nacional, més del 40%. A més, cal destacar que un percentatge força elevat d'alts càrrecs "independents" provenen de famílies sense posicionament. Així doncs, es pot concloure que els alts càrrecs que són fills de famílies simpatitzants dels republicans tenen més tendència a afiliar-se a partits polítics (les tres quartes parts) que els fills de famílies simpatitzants dels nacionals (la meitat han acabat afiliats i l'altra meitat no) i, sobretot, que els fills de famílies sense posicionament.

Pel que fa als alts càrrecs que estan afiliats a Convergència i als que ho estan a Unió, també hi ha diferents procedències familiars (taula 19). Així, mentre que el 60% dels alts càrrecs convergents provenen de famílies republicanes, en el cas dels alts càrrecs demòcratacristians el percentatge baixa fins al 20%. I mentre que només el 16% dels alts càrrecs afiliats a CDC provenen de famílies simpatitzants dels nacionals, en el cas dels alts càrrecs afiliats a UDC aquest percentatge puja vint punts més. Per tant, els convergents provenen majoritàriament de famílies amb un tarannà més democràtic, més laic, més catalanista, més d'esquerres i políticament més militant, i els demòcratacristians provenen majoritàriament de famílies amb un tarannà més autoritari, més religiós, menys catalanista, més conservador i políticament menys militant.

Taula 19

SIMPATIA DE LA FAMÍLIA DE PROCEDÈNCIA PELS BÀNDOLS DE LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA SEGONS LA FILIACIÓ POLÍTICA DELS ALTS CÀRRECS

	CDC	IND	UDC
Famílies republicanes	61,1%	30,8%	21,4%
Famílies nacionals	16,7%	42,3%	35,7%
Famílies dividides	8,3%	7,7%	35,7%
Famílies sense posicionament...	13,9%	19,2%	7,1%
	n=36	n=26	n=14

La socialització política familiar ha estat, doncs, diferent segons el bàndol al qual se sentien més pròximes les famílies de procedència, i aquesta diferència ha influït en el comportament polític dels alts càrrecs.

3.3.6. *Professió dels pares i situació econòmica familiar*

Amb el coneixement de la professió dels pares i de la situació econòmica familiar, es podrà acabar de dibuixar el perfil familiar del qual procedeixen els alts càrrecs. Un perfil que, des de la perspectiva econòmica que ara s'analitzarà, dibuixo, d'entrada, com a benestant, amb una situació econòmica bona, amb unes professions dels pares ben qualificades i amb un elevat percentatge de mestresses de casa, que és el que correspon a les famílies benestants de l'època. Una elit política de l'Administració catalana que prové, com ja s'ha dit i com passa en els seus col·legues d'altres administracions d'altres països, d'una elit social i econòmica.

La professió dels pares dels alts càrrecs que més predomina és la d'empresari: un de cada cinc alts càrrecs és fill d'empresari. En segon lloc, hi ha els fills d'advocats (el 12%), després els fills de pagesos (el 9%), en quart lloc, els fills de metges (el 8%) i, finalment, els fills de botiguers (el 5%). La resta de professions no arriben al 5%. Així doncs, només amb aquestes xifres es pot dir que gairebé el 40% dels alts càrrecs són fills de pares amb professions força qualificades¹⁰⁶: empresaris, advocats i metges¹⁰⁷. Entre els alts càrrecs de Convergència, els que predominen són els fills d'empresaris -el 20%-, mentre que entre els alts càrrecs d'Unió els que predominen són els fills d'advocats -el 30%.

¹⁰⁶ També són fills de pares amb professions força qualificades el 35% de les elits de l'Administració britànica, el 42% de les de l'Administració italiana, el 42% de les de l'Administració alemanya, el 47% de les de l'Administració americana i el 37% de les de l'Administració holandesa (ELDERSVELD, S. J., KOOIMAN, J., TAK, T. VAN DER. *Elite Images of Dutch Politics*. Ann Arbor. University of Michigan Press, 1981, pàg. 49). Altres dades que també ens demostren la qualificació de la professió de la majoria dels pares de les elits de l'Administració britànica, francesa, alemanya, italiana i americana són les que trobem a HECLLO, H. "In Search of a Role: America's Higher Civil Service". A: SULEIMAN, E. (ed.) *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier, 1984, pàg. 16; HILL, M. J. *The Sociology of Public Administration*. Nova York: Crane, Russak & Company, 1972, pàg. 180; LOCHAK, D. "La Haute Administration à l'épreuve de l'alternance". A: BIRNBAUM, P. *Les élites socialistes au pouvoir (1981-1985)*. Paris: Presses Universitaires de France, 1985, pàg. 174.

¹⁰⁷ Aquesta xifra puja fins al 50% si es comptabilitzen els pares que eren físics o químics, enginyers o arquitectes, economistes, directors d'explotacions agràries i altres professions que també es poden considerar qualificades.

Pel que fa a la llista de professions dels pares dels alts càrrecs democratacristians, hi ha molta heterogeneïtat, mentre que, en canvi, en el cas dels convergents hi ha una altra professió que destaca i que passa la barrera del 10%: la de pagès.

En la professió de les mares hi ha més homogeneïtat, ja que gairebé el 70% són fills de mestresses de casa. Després d'aquest gran grup, i amb un percentatge molt més petit, n'hi ha tres més que destaquen -i que superen el 5%-: les botigueres (el 9%), les pageses (el 8%) i les mestres (poc més del 5%). També es perceben algunes diferències entre les mares dels que estan afiliats a Convergència i les dels que ho estan a Unió: gairebé tots els alts càrrecs democratacristians són fills de mestresses de casa (més del 90%), mentre que de convergents n'hi ha un 60% (a més d'un 14% que són fills de pageses, un 8% de botigueres i un altre 8% de mestres). Així doncs, gairebé tots els alts càrrecs d'Unió provenen de famílies més tradicionals, on la dona s'ocupava de la feina de casa, i els alts càrrecs de Convergència, tot i que la majoria també prové d'aquest tipus de famílies, han viscut més de prop la incorporació de la dona -mare- al món del treball.

Una dada que en interessa conèixer és si hi ha molts alts càrrecs de l'Administració catalana que són fills de persones que hagin tingut un càrrec públic, la qual cosa també pot interpretar-se com un grau més de politització familiar i com una relació prèvia amb els poders públics. Sobre això cal dir que hi ha molt pocs alts càrrecs amb pares que hagin tingut un càrrec públic (no arriba ni al 10%) i de mares no n'hi ha ni una. I quant al tipus de càrrec públic, es pot veure que la majoria han estat regidors.

Tot i que el percentatge d'alts càrrecs amb pares que hagin tingut un càrrec públic és molt reduït, es pot observar que pràcticament tots són alts càrrecs que actualment estan afiliats a un partit polític, la qual cosa em permet pensar que han rebut una socialització política familiar més forta que s'ha traduït en la seva afiliació política actual.

Un cop vistes les professions dels pares dels alts càrrecs, passo a estudiar la situació econòmica de la família de procedència, la qual, en bona part, depèn de la professió dels pares i, per tant, tot fa pensar que provenen de famílies amb una bona situació econòmica. En la pregunta sobre la situació econòmica familiar hi

havia cinc possibles respostes: molt bona, bona, ni bona ni dolenta, dolenta i molt dolenta. En aquests tipus de resposta la tendència és a situar-se just al mig, en una posició ambigua i còmoda que els entrevistats poden entendre de "normal". Conscients, doncs, d'aquesta tendència, gairebé la meitat dels alts càrrecs afirmen que la situació econòmica de la seva família era mitjana -ni bona ni dolenta-, però tot seguit cal destacar que pràcticament el mateix percentatge d'alts càrrecs van viure en famílies amb una situació econòmica bona. En canvi, només poc més del 10% van viure en famílies amb una mala situació econòmica (dolenta i molt dolenta) i pràcticament no hi ha ningú que digui haver viscut en famílies amb una situació econòmica molt bona

Taula 20

SITUACIÓ ECONOMICA DE LA FAMÍLIA DE PROCEDÈNCIA

Molt bona	1,3%
Bona	41,6%
Ni bona ni dolenta	45,5%
Dolenta	9,1%
Molt dolenta	2,6%

n=77

La relació entre la professió dels pares i la situació econòmica familiar és evident, ja que el 70% dels que són fills d'empresaris, advocats o metges, consideren que la situació econòmica de la seva família era bona o molt bona, i la resta ni bona ni dolenta (només hi ha un cas de mala situació econòmica). En definitiva, doncs, si tenim en compte la situació econòmica de la família de procedència, es pot dir que la majoria dels alts càrrecs de l'Administració catalana provenen d'un estrat social mitjà o alt¹⁰⁸, la qual cosa en comporta la

¹⁰⁸ Les elits de l'Administració britànica (*permanent, deputy i under secretaris*) també provenen majoritàriament de la classe mitjana (44,5%) i de la superior (44,5%) (MOUGEL, F. C. *Elites et système de pouvoir en Grande-Bretagne 1945-1987* Bordeus Presses Universitaires de Bordeaux, 1990, pàg 162, també FORTIN, Y. "Hauts fonctionnaires et superstructures des administrations centrales en Grande Bretagne" A *Revue du Droit Public* 1979, núm 4, pàg 1098, KINGDOM, J. E. "Britain". A: KINGDOM, J. E. (ed.) *The Civil Service in Liberal Democracies* Londres Routledge, 1990, pàg 22). El mateix es pot dir de les elits de l'Administració francesa (SULEIMAN, E. N. *Politics, Power, and Bureaucracy in France* Princeton (Nova Jersey) Princeton University Press, 1974, pàg 55-59, BIRNBAUM, P. *Les sommets de l'État* Paris Seuil, 1977, pàg

sobrerrepresentació¹⁰⁹. I si a aquesta dada hi afegim la de la professió dels pares, es pot afirmar que un percentatge força elevat d'alts càrrecs de l'Administració provenen de famílies amb un estatus social alt.

També cal fixar-se en l'edat dels alts càrrecs, ja que no tots van viure amb els seus pares la mateixa època política ni econòmica. No hi ha cap alt càrrec de menys de quaranta anys que manifesti haver viscut en una situació econòmica familiar dolenta o molt dolenta, ja que aquests van viure de petits amb la seva família una època de política liberalitzadora que va comportar un creixement industrial i, de retruc, una recuperació econòmica¹¹⁰. En canvi, aquells que tenen

18. BIRNBAUM, P. et al. *La classe dirigeante française*. Paris Presses Universitaires de France, 1978, pàg. 144-145. LOCHAK, D. "La Haute Administration à l'épreuve de l'alternance" A BIRNBAUM, P. (dir.) *Les élites socialistes au pouvoir*. Paris Presses Universitaires de France 1985, pàg. 173), de l'Administració alemanya (MAYNTZ, R. "German Federal Bureaucrats: A Functional Elite between Politics and Administration" A SULEIMAN, E. N. (ed.) *Bureaucrats and Policy Making*. Nova York: Holmes & Meier 1984, pàg. 181, DERLIEN, H. U. "Continuity and Change in the West German Federal Executive Elite 1949-1984" A *European Journal of Political Research* 1990, num. 18, pàg. 359) de l'Administració americana (BIRNBAUM, P. "La place des hauts fonctionnaires dans l'élite du pouvoir aux États-Unis" A *Revue Française de Science Politique* 1973, num. 4, pàg. 777, MEIER, K. J. "Representative Bureaucracy: An Empirical Analysis" A *The American Political Science Review* 1975, num. 2, pàg. 534-535, DYE, T. R. *Who's Running America?* Englewood Cliffs (Nova Jersey): Prentice-Hall 1979, pàg. 170) de l'Administració australiana (HIGLEY, J., DEACON, D., SMART, D. *Elites in Australia*. Londres: Routledge & Kegan Paul, 1979, pàg. 81) de l'Administració canadenca (OLSEN, D. *The State Elite*. Toronto: McClelland and Stewart 1980, pàg. 78, KINGDOM, J. E. "Canada" A KINGDOM, J. E. (ed.) *The Civil Service in Liberal Democracies*. Londres: Routledge 1990, pàg. 51), de l'Administració grega - el 86% prové de la mitjana o de la petita burgesia - (VERNARDAKIS, G., PAPASTATHOPOULOS, C. D. "La haute fonction publique en Grèce" A *Revue Internationale des Sciences Administratives* 1990, num. 1, pàg. 719) de l'Administració suïssa (URIO, P., BAUMANN, E. "Éléments de la culture politique des hauts fonctionnaires fédéraux de la Suisse" A *Revue Française de Science Politique* 1988, num. 1, pàg. 86) de l'Administració brasilera (McDONOUGH, P. *Power and ideology in Brazil*. Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press 1981, pàg. 61).

¹⁰⁹ Com assenyala Daniel Gaxie, «les caractéristiques sociales du personnel politique deviennent plus "aristocratiques" à mesure que l'on s'élève dans la hiérarchie de pouvoir et de prestige des postes» i això fa que «les classes supérieures () sont constamment sur-représentées» (GAXIE, D. "Les logiques du recrutement politique" A *Revue Française de Science Politique* 1980, num. 30, pàg. 5-6). En aquest sentit, Putnam considera que «the more conservative a party or regime is, the greater the overrepresentation of upper-status social groups within its leadership» (PUTNAM, R. D. *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs (Nova Jersey): Prentice-Hall, 1976, pàg. 37).

¹¹⁰ Aquest creixement industrial va permetre «emancipar un tanto a la industria de la estrecha vinculación y dependencia respecto de la agricultura en que había vivido en la década anterior, e hizo posible que se volvieran a alcanzar las cifras brutas de producción de preguerra, gracias al gradual alivio de algunos de los más graves estrangulamientos de la etapa anterior en abastecimiento de materias primas, transporte y energía» (FONTANA, J., NADAL, J. "España 1914-

més de quaranta anys van viure en famílies que van patir més els efectes de la Guerra i que van viure més de ple els anys de la postguerra, i és precisament entre els alts càrrecs inclosos en el tram d'edat que va dels cinquanta-cinc als cinquanta-nou anys, la majoria dels quals van neixer durant la Guerra Civil, on n'hi ha menys que van viure en famílies amb una situació econòmica bona.

També hi ha diferències de procedència notables entre els alts càrrecs afiliats a Unió i els alts càrrecs afiliats a Convergència (taula 21), ja que mentre cap dels primers va viure en l'estretor econòmica (economia familiar dolenta o molt dolenta), gairebé un de cada cinc convergents sí que hi va viure. A més, gairebé el 60% dels democratacristians van viure en famílies amb una situació econòmica bona, i en el cas dels convergents, un terç. En els afiliats a CDC el gran grup el trobem en la situació econòmica intermèdia i en els afiliats a UDC, en la situació econòmica bona. En resum, doncs, també hi ha un origen econòmic familiar diferent entre convergents i democratacristians: els primers procedeixen de famílies econòmicament més senzilles i els segons són més de "bona família". Els alts càrrecs "independents" procedeixen de famílies amb una situació econòmica que se situa entre la dels alts càrrecs convergents i la dels democratacristians.

Taula 21

SITUACIÓ ECONÒMICA DE LA FAMÍLIA DE PROCEDÈNCIA SEGONS LA FILIACIÓ POLÍTICA DELS ALTS CÀRRECS

	CDC	IND	UDC
Molt bona	-	3,8%	-
Bona	33,3%	42,3%	57,1%
Ni bona ni dolenta	50,0%	42,3%	42,9%
Dolenta	13,9%	7,7%	-
Molt dolenta	2,8%	3,8%	-
	n=36	n=26	n=14

Els departaments on proporcionalment hi ha més alts càrrecs que procedeixen de famílies benestants (situació econòmica familiar bona) són el

d'Economia i Finances, el d'Indústria i Energia (en tots dos, més del 70% dels alts càrrecs) i, sobretot, el de Política Territorial i Obres Públiques (tots menys un), el qual és, com s'ha vist, un dels departaments amb més formació acadèmica. En canvi, el departament on hi ha més alts càrrecs que van viure en famílies amb penúria econòmica (situació econòmica familiar dolenta) és el d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (la meitat dels alts càrrecs), que cal recordar que és el departament on hi ha menys formació acadèmica.